

Economisch-Statistische Berichten

Centraal Instituut voor Industrie-
ontwikkeling

★

Dr E. van de Wiel

Prijsbeleid in de landbouw en compensatie
der monopolieheffingen

★

Drs N. Franken

Kanttekeningen bij het Randall-Report

★

Drs J. Don

Integratiepogingen in Latijns Amerika

(I)

★

Dr F. R. Boot

De Nederlandse Oost-Westhandel

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1919

WOENSDAG 17 MAART 1954

EERSTE NEDERLANDSCHE

Gevestigd te

's-Gravenhage

**COLLECTIEVE
PERSONEELVERZEKERINGEN**

*Speciale combinaties voor
Directieverzekeringen*

ADMINISTRATIEKANTOOR TE DORDRECHT
BELLEVUESTRAAT 2 — TELEF. 01850-5345

vacatures

AMERICAN FIRM in the Hague
has an opening for a

**systems and procedure
specialist**

Requires:

Fluent knowledge of English both in speech
and writing.

Must have at least 10 years combined ex-
perience in Fields of organization, procedu-
re and policy writing, statistical compila-
tion, analyses and interpretation of sta-
tistics.

Give full details about experience education
a.s.o. under letters B.A., to Nijgh & van Ditmar,
Advertising Agency, Noordeinde 49, the Hague.

Bij de Afdeling voor Sociaal-Wetenschappelijk Onder-
zoek van de Provinciale Waterstaat van Noordholland
(bureau van de Provinciale Planologische Dienst)

kunnen worden geplaatst:

**TWEE DOCTORANDI
in een der sociale wetenschappen**

waarvan tenminste één met enige praktische ervaring.

Rang en salaris nader overgeven te komen. - Brieven met
volledige inlichtingen vóór 11 April 1954 te richten aan
de Hoofdingenieur-Directeur van de Provinciale Wa-
terstaat van Noordholland, Nieuwe Gracht 47 te
Haarlem.

Persoonlijk bezoek alleen na oproeping.

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

KAS-ASSOCIATIE N.V.

SPIUISTRAAT 172

AMSTERDAM

Deposito en
Rekeningcourant

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoohweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoohweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van
redenen te weigeren.

Centraal Instituut voor Industrieontwikkeling

De stichting van het C.I.V.I. is te danken aan het initiatief van Prof. Dr Ir H. C. J. H. Gelissen in de tijd dat deze Minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart was. In dat tijdsgewricht ging de Overheid zich intensief bezighouden met het vraagstuk van de industrialisatie.

Daarbij werd de behoefte gevoeld een centrale organisatie op te richten welke de technisch-economische aspecten van de industriële ontwikkeling van algemeen Nederlands standpunt zou kunnen bezien.

Als zodanig kwam in 1937 het *Centraal Instituut voor Industrieontwikkeling* tot stand.

De ten gevolge van de laatste wereldoorlog sterk gewijzigde economische omstandigheden brachten na 1945 de noodzaak tot uitbreiding van de Nederlandse industrie nog veel sterker naar voren. In verband hiermede werd ook de taak van het C.I.V.I. herzien, hetgeen in 1947 in nieuwe Statuten werd vastgelegd.

Hierin staat dat ter bereiking van zijn doel, „het bevorderen van de industriële ontwikkeling van Nederland”, het C.I.V.I. o.a. de volgende middelen ten dienste staan;

- a. bevordering van de verwezenlijking van bepaalde industriële projecten door medewerking en voorlichting;
- b. beoordeling van industriële projecten op verzoek van overheidsinstellingen of derden;
- c. verstrekking van adviezen aan het Ministerie van Economische Zaken betreffende de industrialisatiepolitiek in het algemeen of terzake van concrete industriële projecten;
- d. voorlichting op algemeen technisch-economisch gebied.

Het nauwe contact tussen Overheid en industrie in de jaren na de oorlog, dat werd geïntensiveerd door de jarenlange schaarste aan grondstoffen en de internationale handelsbelemmeringen, heeft het C.I.V.I. in aanraking gebracht met een groot aantal industriële uitbreidingsplannen, waarvan een omvangrijk gedeelte is gerealiseerd.

In deze periode werden talrijke technisch-economische adviezen uitgebracht, zowel aan de Overheid als aan het

bedrijfsleven. De aard van de adviesaanvragen wijzigde zich telkens naar gelang van de veranderende en zich verbeterende economische situatie van Nederland. Zo bracht de toenemende noodzaak tot export met zich dat steeds meer het internationale aspect der vraagstukken onder ogen moest worden gezien.

Het nauwe contact met de industrie stelde het Instituut in staat uitvoerige studies te maken van verschillende sectoren van het bedrijfsleven, terwijl enige malen een overzicht is gemaakt van de gehele Nederlandse industrie. Op verzoek van de Minister van Economische Zaken heeft het C.I.V.I. een overzicht samengesteld van de ontwikkeling der Nederlandse industrie sinds de bevrijding, in het bijzonder in het tijdvak 1948 - 1952, welk overzicht als bijlage bij de Vierde Industrialisatienota is opgenomen.

Voorts is door het C.I.V.I. een aantal rapporten uitgebracht over projecten ten aanzien waarvan het Instituut van mening is dat de realisatie van algemeen belang is voor de industriële opbouw van Nederland.

Daar de laatste jaren de defensie sterk op de voorgrond heeft gestaan, hebben de werkzaamheden van het Instituut zich mede bewogen op het gebied van de productiemogelijkheden hier te lande van militair materieel.

Bij de bestudering van de verdere mogelijkheden voor industriële uitbreidingen en vestigingen hier te lande is een voornaam punt dat daarbij de nationale economie en derhalve ook de nationale industrie meer en meer moet worden gezien in het licht van de internationale ontwikkelingen. In het bijzonder speelt de Westeuropese integratiegedachte hierbij een belangrijke rol. De studies houden zich dan ook in versterkte mate bezig met de wereldbehoeften en de wereldproductie en de plannen welke in andere landen voor de verhoging van deze productie bestaan.

De stichting wordt geleid door een Bestuur waarin bedrijfsleven en Overheid beide zijn vertegenwoordigd.

Hierin hebben zitting: Mr H. Albarda (tijdelijk Voorzitter), Drs N. P. J. M. Daalderop, Ir P. M. van Doormaal, Dr E. L. Kramer, Mr V. G. M. Marijnen, P. Okkinga, Ir W. H. Oosten, Mr B. J. M. van Spaendonck, Mr E. J. Waller.

's-Gravenhage.

H. J. TER AVEST.

INHOUD

Blz.	Blz.
Centraal Instituut voor Industrieontwikkeling, door H. J. ter Avest	203
De grondslagen van het prijsbeleid in de landbouw en de compensatie der monopolieheffingen, door Dr E. van de Wiel	205
Kanttekeningen bij het Randall-Report, door Drs N. Franken	208
Integratiepogingen in Latijns Amerika (I), door Drs J. Don	211
De Nederlandse Oost-Westhandel, door Dr F. R. Boot	213
Ingezonden stuk:	
Het reële inkomen van rijksfunctionarissen, door Drs H. J. Wijers en C. A. Jochems, met naschrift van B. Bolmeijer	214
Nationale notities:	
„Macht en onmacht van de statistiek”, door L. Becker	215
Internationale notities:	
Het tinvraagstuk	216
Bedrijfseconomische notities:	
Herziening van de omzetbelasting, door Drs J. C. Brezet	217
Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	219
Statistieken:	
Interim-prijsindexcijfers van het gezinsverbruik in Nederland	219
Bankstaten	219
Interim-indexcijfers van Groothandelsprijzen in Nederland	220
In- en uitvoer van Nederland	220

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries;
C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Dr E. VAN DE WIEL, De grondslagen van het prijsbeleid in de landbouw en de compensatie der monopolieheffingen.

Sedert 1948, toen het verzekeren van een redelijk bestaan aan het goed geleide, economisch en sociaal verantwoorde bedrijf als grondslag voor het landbouwbeleid werd geïntroduceerd, is in de grondslagen voor het landbouwbeleid geen principiële wijziging meer gebracht. In de Memorie van Toelichting op de begroting voor 1954 wordt een nadere verklaring gegeven van het doel van het prijsbeleid, nl. „het scheppen van zodanige economische voorwaarden, dat de landbouw in staat wordt gesteld de grootst mogelijke bijdrage aan de nationale welvaart te leveren”. Schrijver beziet vervolgens enkele aspecten van de enige maanden geleden getroffen prijspolitieke maatregel tot steun der binnenlandse voedergraanprijzen — de zgn. monopolieheffingen — tegen de achtergrond van deze principes der landbouw-prijspolitiek. Hierbij gaat schrijver nader in op het probleem in welke mate en op welke wijze een compensatie dient te worden gegeven aan de bedrijven, resp. bedrijfs-onderdelen, welke de voedergranen als grondstof bezigen.

Drs N. FRANKEN, Kanttekeningen bij het Randall-Report.

Bij de instelling van de Commissie-Randall kreeg deze als opdracht de bestudering van het buitenlandse economische beleid der Verenigde Staten in zijn totale omvang, met het doel te komen tot het opstellen van richtlijnen voor „a trade and tariff policy in the national interest”. Het rapport van de Commissie-Randall is een politiek werkstuk geworden. Randall heeft als voornaamste richtlijn aanvaard het opstellen van aanbevelingen, welke door alle leden van de Commissie zouden kunnen worden aanvaard en als zodanig kan het verslag worden beschouwd als een aanduiding van hetgeen onder de huidige omstandigheden maximaal bereikbaar is te achten bij het streven naar liberalisatie van de Amerikaanse invoerpolitiek. Ten aanzien van de tariefpolitiek wenst de Commissie vooralsnog de bestaande wetgeving te handhaven, waarbij echter op verschillende punten aanvullingen worden voorgesteld. De Reciprocal Trade Agreements Act dient opnieuw te worden verlengd en wel met een termijn van drie jaren. De Commissie stelt voor om gedurende deze jaren de President te machtigen binnen bepaalde grenzen tot onderhandelingen over te gaan. De Commissie dringt sterk aan op een verdergaande studie van de gevolgen, welke reducties in het tarief van invoerrechten zullen hebben voor bepaalde takken van bedrijf. De President heeft thans zijn administratie opdracht verstrekt de conclusies van de Commissie nader te bestuderen en op grond daarvan concrete voorstellen uit te werken voor het regeringsprogramma dat over enige maanden aan het Congres zal worden voorgelegd.

Drs J. DON, Integratiepogingen in Latijns Amerika.

Het geringe succes van de economische integratie van Latijns Amerika in vergelijking met die van West-Europa is aan verschillende factoren toe te schrijven. Van grote betekenis is het nationalisme, dat in Latijns Amerika veel scherpere vormen aanneemt dan in Europa. Van het economische gezichtspunt uit bezien is vooral belangrijk het verschil in onderlinge afhankelijkheid. De landen van Zuid-Amerika zijn voor hun in- en uitvoer in veel

mindere mate op elkaar aangewezen dan de E.B.U.-landen. Dit verschil in afhankelijkheid is o.a. toe te schrijven aan de dikwijls zeer gebrekkige onderlinge verbanden in Latijns Amerika. De handelsmogelijkheden worden ook beperkt door de geringe verscheidenheid van de Latijns Amerikaanse exportproducten en voor zover er in Latijns Amerika voor de te exporteren grondstoffen handelsmogelijkheden bestaan, worden deze veelal door allerlei moeilijkheden op het gebied van handelspolitiek, wisselkoersen en prijzen beperkt. De mogelijkheden voor de onderlinge handel in industrie-producten zijn evenmin ruim. In 1953 is een actie gevoerd voor integratie in Latijns Amerika door President Peron. In het kader van deze actie is in 1953 het Argentijns-Chileense Unieverdrag tot stand gekomen. Voor alle Amerikaanse landen is in principe de mogelijkheid opengesteld om tot de Argentijns-Chileense Unie toe te treden.

Dr F. R. BOOT, De Nederlandse Oost-Westhandel.

De Oosthandel van Nederland heeft nooit veel betekend. Voordat er een scherpe grens was, bedroeg de bilaterale Nederlandse im- en export met de Oostelijke landen nooit meer dan een paar procent van de totale handelsomvang. Beide gebieden waren, vooral wat de export betrof, zeer agrarisch georiënteerd; voor zover zij dat niet waren, was de export van Nederland meer gericht op het Verre Oosten, de import der Oostelijke landen vooral op Duitsland. De Oostelijke landen streven thans steeds meer naar autarkie, terwijl de Westelijke landen de handel aan grote beperkingen onderwerpen. De belangrijkste taak van Nederland t.a.v. de Oost-Westhandel kan worden geacht om op de hoogte te zijn van de feitelijke handelsmogelijkheden. Op grond daarvan moet de import-, export- en transitohandel vice versa plaatsvinden.

— SOMMAIRE —

Dr E. VAN DE WIEL, Les fondements de la politique des prix agricoles et la compensation des droits de monopole.

Dans cet article, l'auteur expose les principes de la politique des prix agricoles aux Pays-Bas. Il examine ensuite sur base de ces principes quelques aspects des mesures de soutien des prix des céréales indigènes prises récemment.

Drs N. FRANKEN, En marge du rapport Randall.

L'auteur commente les propositions concernant la politique tarifaire des Etats-Unis contenues dans le rapport de la Commission Randall.

Drs J. DON, Tentatives d'intégration en Amérique Latine.

Cet article énumère quelques unes des raisons pour lesquelles l'intégration économique de l'Amérique Latine n'a pas atteint un stade aussi avancé qu'en Europe occidentale. L'auteur étudie ensuite le Traité d'Union signé en 1953 entre l'Argentine et le Chili.

Dr F. R. BOOT, Les Pays-Bas et le commerce Est-Ouest.

L'auteur signale l'intérêt que présente pour les Pays-Bas le commerce avec l'Est, et explique la tâche qui incombe à la Hollande en ce domaine.

De grondslagen van het prijsbeleid in de landbouw en de compensatie der monopolieheffingen

Elk jaar neemt de Minister van Landbouw de behandeling van zijn begroting te baat voor een uiteenzetting van de grondslagen van het door de Regering te voeren landbouwbeleid. Sedert 1948, toen het verzekeren van een redelijk bestaan aan het goed geleide, economisch en sociaal verantwoorde bedrijf als het „pièce de milieu” van het landbouwbeleid werd geïntroduceerd, is, naar in de jaarstukken steeds wordt medegedeeld, in deze grondslagen geen principiële wijziging meer gebracht. De in de Memorie van Toelichting op de begroting voor 1954 gegeven nadere verklaring van het doel van het prijsbeleid, nl. „het scheppen van zodanige economische voorwaarden, dat de landbouw in staat wordt gesteld de grootst mogelijke bijdrage aan de nationale welvaart te leveren”, mag, naar de Minister mededeelde, evenmin als een principiële wijziging in het beleid worden opgevat. Deze nadere verklaring dient als bijzonder verhelderend te worden toegejuicht, daar tot dusver de pogingen een aannemelijke omschrijving of aanduiding van het „economisch verantwoorde bedrijf” te geven, als niet geslaagd moeten worden beschouwd. Het nationale inkomen zal in principe zo groot mogelijk zijn, wanneer de in het land beschikbare productiefactoren zodanig over de verschillende aanwendingsmogelijkheden verdeeld zijn, dat door een verschuiving in deze verdeling geen verhoging van de voortgebrachte waarde tot stand kan worden gebracht. De landbouw, — en dit geldt voor elke andere tak van volksvlucht — zal een maximale bijdrage tot het nationale inkomen leveren, wanneer de in deze productietak samengebrachte productiefactoren in een andere aanwending geen hogere waarde zouden kunnen voortbrengen. Op analoge wijze zal een bedrijf, resp. een groep van bedrijven een maximale bijdrage leveren — en daarmee pas economisch verantwoord zijn — wanneer de daarin samenwerkende factoren arbeid, kapitaal en grond aan dezelfde voorwaarde voldoen.

Het kan wellicht verwondering wekken wanneer als doel van de landbouwpolitiek wordt aangegeven het garanderen van een redelijk inkomen aan zulk een „economisch verantwoord” bedrijf. Want wanneer het bedrijf aan de geformuleerde eis, dat het een maximale bijdrage aan het nationale inkomen levert, voldoet, zal het zich, zonder dat bijzondere beschermende maatregelen worden getroffen, automatisch een inkomen zien toevloeien, dat in alle opzichten „redelijk” kan worden geacht. Er doen zich, met name in de landbouw, echter enkele omstandigheden voor, welke het, ook vanuit economisch gezichtspunt bezien, gewenst kunnen doen zijn in de prijsvorming der agrarische producten in te grijpen, ja, zulk een ingrijpen kan soms noodzakelijk zijn om een optimale productie tot stand te brengen. Afgezien van de noodzaak tot ingrijpen, welke voortvloeit uit de techniek der internationale handelsaccorden, zal het, in geval van incidentele, sterke prijsdaling op de wereldmarkt, zeker gewenst kunnen zijn regelend op te treden, daar anders wellicht kapitalen verloren zullen gaan, welke later, wanneer herstel intreedt, weer rendabel kunnen worden aangewend. Tegen een conjuncturele prijsdaling zal optreden eveneens gewenst kunnen zijn, wanneer de agrarische inkomens beneden een „redelijk” peil zouden dalen. In een depressie-periode zullen de in de landbouw samen-

werkende productiefactoren in een andere aanwending nauwelijks een hogere waarde kunnen voortbrengen. Voorts dient rekening te worden gehouden met de omstandigheid, dat in de landbouw een grote hoeveelheid gezinsarbeid aanwezig is, welke slechts een geringe bewegelijkheid vertoont, d.w.z. slechts in geringe mate in elders te verdienen hogere inkomens aanleiding vindt de landbouw te verlaten. De verdeling der productiefactoren bezit aldus een star element, waardoor een ingrijpen in de prijzen der agrarische eindproducten slechts in betrekkelijk geringe mate op de spreiding der productiefactoren van invloed zal zijn. Een beschermende prijsmaatregel in de landbouw behoeft dus zeker niet altijd te betekenen, dat de spreiding der productiefactoren van de nationaal-economisch optimale wordt afgehouden. Op grond dezer omstandigheden zal het in de praktijk dikwijls moeilijk zijn de besproken en blijkbaar dus ook door de Overheid geaccepteerde richtlijn voor de landbouwprijspolitiek — maximale bijdrage tot het nationale inkomen — te hanteren, m.a.w. de prijspolitieke maatregelen zodanig af te stemmen, dat de optimale productiestructuur wordt geëffectueerd, althans zo dicht mogelijk benaderd; als theoretische maatstaf voor het „economisch verantwoord” zijn is zij n.o.m. de enig juiste.

Teneinde de landbouw een voor de nationale economie zo profijtelijk mogelijk productenassortiment te doen voortbrengen, zal het gewenst zijn de buitenlandse prijzen en prijsverhoudingen, zoveel als met het oog op de eerder ontwikkelde richtlijn toelaatbaar is, tot de agrarische producenten te laten doordringen. Daarom moet het eveneens worden toegejuicht, dat in de toepassing van het prijsbeleid, volgens mededeling in de Memorie van Toelichting, „niet in de eerste plaats het prijsverloop van een bepaald product, doch de gehele marktsituatie van de producten en de daaruit voortvloeiende rentabiliteit van het desbetreffende bedrijfstype bepalend zijn”. Een prijsbeleid per product, dat voor elk product een prijs zou trachten te effectueren, welke geen rekening houdt met de wereldmarktprijs, doch op een of andere manier slechts met de kostprijs hier te lande, zou een verwerpelijke bevroezing der productiestructuur betekenen. Hoe moeilijk, en daarom arbitrair, de toepassing van deze richtlijn in de praktijk ook misschien weer zal zijn — vooral daarom, omdat een zelfde product op verschillende bedrijfstypen kan worden voortgebracht — als principe moet zij n.o.m. als juist worden aangemerkt.

In het hiernavolgende zullen enkele aspecten van de enige maanden geleden getroffen prijspolitieke maatregel tot steun der binnenlandse voedergraanprijzen — de zgn. monopolieheffingen — tegen de achtergrond dezer principes der landbouwprijspolitiek worden bezien.

**

In de loop van het seizoen bevonden vooral de roggeprijzen zich beneden de kostprijs; de prijzen van gerst en haver in geringere mate. De Overheid vond hierin in October aanleiding de invoer dezer granen met een monopolieheffing te belasten, welke het binnenlands prijspeil dezer granen tot het peil der vastgestelde minimum-invoerprijzen moest optrekken. Deze minimum-invoerprijzen liggen voor gerst en haver f 1, voor rogge f 4 be-

neden de kostprijs (de door de Overheid op grond van gegevens van het Landbouw-Economisch Instituut berekende kostprijzen bedragen resp. f 22, f 20,50 en f 24 per 100 kg). Wij willen hier de praktische vraag, of inderdaad reeds in October moest worden ingegrepen, onbesproken laten. Evenmin zullen wij ons hier in de beoordeling van de principiële vraag begeven of de noodzakelijk geachte bescherming niet beter in de vorm van een toeslag per ha of per voortgebrachte eenheid product had kunnen worden gegeven. De monopolieheffingen worden dus als gegeven van bovenaf geaccepteerd. Wij signaleren slechts dat de getroffen maatregel niet in strijd behoeft te zijn met de gestelde eis, dat de landbouw een zo groot mogelijke bijdrage tot de totale welvaart levert. En voorts, dat de Regering blijkbaar redenen gehad heeft voorbij te gaan aan de omstandigheid, dat gedurende lange tijd in het verleden de noteringen van voedergranen en thans nog die van andere akkerbouwproducten belangrijk hoger waren/zijn dan de kostprijzen.

Wel zullen wij enige aspecten bespreken van het probleem in welke mate en op welke wijze een compensatie dient te worden gegeven aan de bedrijven, resp. bedrijfs-onderdelen, welke de voedergranen als grondstof bezigen — dus voornamelijk de melkvee-, varkens- en pluimveehouderij. Ten aanzien van dit vraagstuk heersen blijkens officiële en niet-officiële uitingen van Overheid zowel als bedrijfsleven nogal verschillende opvattingen. Het kan misschien nuttig zijn te trachten hier enkele grote lijnen te trekken.

De veehouderij ondervindt uiteraard nadeel van monopolieheffingen: de verbruikte grondstoffen zullen in prijs stijgen, dan wel wordt een daling der grondstofprijzen voorkomen. Voor zover het in het binnenland of het buitenland aangekochte voedergranen betreft is dit duidelijk. Doch ook de kosten van de in eigen bedrijf voortgebrachte voeders zullen, zeker op den duur, een overeenkomstige stijging ondergaan, resp. verhinderd worden te dalen. In „De toekomstige Nederlandse landbouwpolitiek”, rapport van een in 1950 door de Stichting voor de Landbouw ingestelde studiecommissie, wordt er, o.i. terecht, op gewezen dat hogere prijzen voor het aan te kopen voer zodanige verschuivingen in de verbouw van veevoeder in eigen land zullen teweegbrengen, dat de kosten daarvan zullen stijgen (evenals de hoeveelheid). Het is n.o.m. niet alleen logisch, doch ook economisch gewenst de veehouderijsector voor deze kostenverhoging volledig compensatie te verlenen. Logisch, om dezelfde reden waarom bijv. de restitutie van de heffing op ruwe suiker bij export van het geraffineerde product logisch is. Economisch gewenst, omdat alleen bij een volledige compensatie de buitenlandse prijsverhoudingen — welke, zoals wij zagen, onverkort tot de binnenlandse producenten dienen door te dringen om een optimale verdeling der productiefactoren en een zo profijtelijk mogelijk productie-assortiment tot stand te doen komen — hun functie van productie-indicator op juiste wijze kunnen uitoefenen.

Er bestaat t.a.v. dit punt echter geen eenheid van opvatting. Wat de Overheid wil is voorlopig nog niet duidelijk ¹⁾. In zijn Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer deelde de Minister mede, dat naar zijn mening „in principe deze heffingen bij export dienen te worden gerestitueerd” en dat de doelstelling daarbij dient te zijn, „dat de export plaats vindt op een prijsbasis, waarbij de kostprijsverhogende werking van de heffing op de grondstoffen is te niet gedaan”. Dus: aanvaarding van

het principe van volledige compensatie. In zijn mondelinge uiteenzettingen, dat in principe „deze restituties (bij uitvoer van veredelde producten) moeten worden verleend voor dat gedeelte, dat in het geëxporteerde product is verwerkt aan ingevoerde grondstoffen”, hetgeen niet betekent, „dat de gevolgen van prijsstijgingen van de in het binnenland verbouwde voedermiddelen... hun uitdrukking behoeven te vinden in de restitutie bij de uitvoer van veredelde producten”. Dus: wel compensatie, doch geen volledige, nl. slechts voor zover ingevoerde grondstoffen in het uitvoerproduct zijn verwerkt. Daarentegen heet het in een persbericht van het Ministerie: „bij de uitvoer van verwerkte producten, dus ook voor veehouderijproducten, zal in daarvoor in aanmerking komende gevallen een met de importheffing overeenkomende restitutie worden verleend”. En in een rede voor de Geldersche Maatschappij van Landbouw zegt de Minister volgens het verslag in het officieel orgaan van deze organisatie: „waar nodig zal deze restitutie plaats vinden, doch beter wordt geacht een totale reserve te vormen, dus niet per product. Liever als fonds dus, om daar waar nodig is op een gegeven moment te kunnen bijspringen”. Hier is dus van een automatische compensatie geen sprake meer, doch deze wordt beperkt tot de gevallen dat daaraan behoefte bestaat, welke behoefte zich in het algemeen zal voordoen wanneer de prijzen der veehouderijproducten zich ongunstig ontwikkelen. Deze beperking komt ons ongewenst voor. Ten eerste omdat daardoor wordt verhinderd, dat de bestaande prijsverhoudingen onverkort tot de producenten doordringen. Een beroep, ter ondersteuning van de compensatie naar behoefte, op de in het begin dezer uiteenzettingen gememoreerde wenselijkheid bij het prijsbeleid de rentabiliteit van het gehele bedrijf in het oog te vatten, zou hier ten onrechte worden gedaan. Deze richtlijn verzet zich tegen een te vroegtijdig, oneconomisch ingrijpen, doch mag een, de economie van het bedrijf juist herstellende maatregel, niet verhinderen. Daarnaast dient wel te worden bedacht dat wanneer de prijzen der veehouderijproducten zodanig dalen, dat, gezien de algemene principes van het prijsbeleid, hulp zou moeten worden geboden, deze hulp uit andere middelen behoort te worden gefinancierd dan uit de middelen, waarop de veehouderij thans uit hoofde van haar recht op compensatie, een claim heeft.

* * *

In deze citaten werd ook reeds geduid op de wijze waarop de compensatie (eventueel) zou moeten worden verstrekt. Enerzijds wordt van restitutie bij uitvoer gesproken, anderzijds van fondsvorming. Het kan nuttig zijn de verschillende mogelijkheden, welke zich hier voordoen, de revue te laten passeren. Zien wij wel, dan zijn er in principe vier mogelijkheden; a. de compensatie wordt uitbetaald in de vorm van een productietoeslag op veehouderijproducten en verkregen uit het monopolieheffingenfonds en daarnaast uit de staatskas; b. de compensatie wordt op dezelfde wijze uitbetaald, doch, behalve uit het monopolieheffingenfonds, verkregen uit een accijns op het binnenlands verbruik; c. de compensatie wordt verkregen door de betaling bij export van een restitutie, waardoor ook het binnenlands prijsniveau wordt omhooggebracht; indien het monopolieheffingenfonds niet groot genoeg is om deze restituties te financieren, zou de staatskas moeten bijspringen; d. de compensatiebedragen komen niet direct aan de producenten ten goede, doch worden in fondsen gestort, welke t.z.t.

¹⁾ Enige compensatiemaatregel is tot dusver nog niet getroffen. De noodzaak daartoe wordt in de praktijk met het lager worden der monopolieheffingen geringer; op dit ogenblik is nog slechts een heffing op haver van f 1 per 100 kg van kracht.

ten bate van de producenten kunnen worden aangewend.

Genoemde methoden hebben alle haar eigen meer en minder aantrekkelijke zijden. Gaan wij er van uit, dat het doel is een volledige compensatie te geven, dan is daarmee een bedrag gemoeid, dat groter is dan door de heffingen op ingevoerd veevoeder wordt bijeengebracht, want de in het binnenland voortgebrachte voeders ondergaan immers overeenkomstige kostenstijgingen. In principe bedraagt de te compenseren kostenstijging het product van het totaal aantal kg in de veehouderijproducten geïncorporeerd veevoeder en de monopolieheffing per kg, terwijl in het monopolieheffingenfonds slechts vloeit het product van een aantal kg ingevoerd voeder en de heffing per kg. Het verschil tussen compensatiebedrag en heffingenfonds kan of uit de staatskas (methode a), of uit een accijns op het binnenlands verbruik (methode b), of uit een verhoging van het binnenlands prijsniveau (methode c) worden verkregen. Methode a eist dus beschikbaarstelling van additionele gelden uit de Schatkist, wat op bezwaren zal stuiten; de consument wordt voor de financiering echter niet ingeschakeld: het binnenlands prijsniveau der veehouderijproducten blijft ongeveer op het niveau van de wereldmarkt (zulks in tegenstelling tot methode b en c). De enige wijze om de gelden aan de producenten ten goede te doen komen is het uitbetalen van een productietoeslag. Dat eist grote administratieve rompslomp en is voor producten, welke op hun weg naar de consument geen verwerkende instantie passeren (bijv. eieren) vrijwel onuitvoerbaar. Ditzelfde bezwaar geldt dus methode b, waar de uitbetaling ook alleen door middel van een productietoeslag kan geschieden. De additioneel benodigde gelden worden hier echter niet verkregen via de staatskas doch door middel van een heffing op het binnenlands verbruik. Ook dat vraagt zeer ingewikkelde administratieve regelingen, welke slechts in gevallen van nood acceptabel lijken. Belangrijk eenvoudiger is dan ook methode c, waar bij uitvoer van een veehouderijproduct een restitutie wordt betaald (gelijk aan het product van aantal kg in het uitvoerartikel geïncorporeerd veevoeder en de monopolieheffing per kg), waardoor het binnenlands prijsniveau automatisch een stijging ondergaat en komt op het niveau van wereldmarktprijs plus restitutie. De producenten komen in dit geval zonder een ingewikkeld systeem van productietoelagen in het bezit van de compensatie, terwijl de binnenlandse consumenten bij de financiering van de compensatie geluidloos worden ingeschakeld. Ook deze roos is echter, helaas, niet zonder doornen. Het oplopen van het binnenlands prijsniveau is, objectief gezien, uiteraard een nadeel: de kosten van levensonderhoud stijgen en de binnenlandse afzet wordt geringer, waardoor de bedrijfstak afhankelijker wordt van — conjunctuurgevoelige — export. Voorts dient men zich af te vragen, of het monopolieheffingenfonds voldoende groot is om de uitvoerrestituties te betalen. Wordt de tarwe buiten beschouwing gelaten — een monopolieheffing op voedergranen behoeft niet automatisch met zulk een heffing op tarwe gepaard te gaan; momenteel is van een dergelijke heffing dan ook geen sprake — dan blijkt uit nevenstaand overzicht van de ontwikkeling van de zetmeelwaardebalans, dat in alle na-oorlogsjaren meer zetmeelwaarde in de vorm van veehouderijproducten werd uitgevoerd dan in de vorm van voedergranen en ander veevoeder werd ingevoerd.

Hieruit volgt, dat het monopolieheffingenfonds niet groot genoeg zal zijn om alle uitvoerrestituties volledig te financieren, zodat deze wijze van compensatie additionele geldmiddelen behoeft, welke uit de Schatkist zouden

Globale zetmeelwaardebalans

(in 1.000 tonnen)

	1936/39	1949	1950	1951	1952
Zetmeelwaarde van de ingevoerde granen en ander veevoeder	1.773	1.033	1.441	1.554	1.219
hiervan tarwe	638	537	508	607	582
Zetmeelwaarde van de in de uitvoer van veehouderijproducten geïncorporeerd veevoeder	1.049	683	1.321	1.492	1.626

moeten worden geput. Als verder nadeel — evenmin te onderschatten! — moet worden beschouwd de te verwachten ongunstige internationale reactie op het doen van een betaling bij uitvoer. De protectionisten in het invoerkamp zullen nauwelijks gevoel blijken te hebben voor ons argument, dat die betaling slechts als een compensatie van een — overigens ook protectionistische — invoerheffing op grondstoffen dient te worden gezien met de beperkte bedoeling de concurrentiebasis der uitvoerproducten, verstoord door die invoerheffing, te herstellen ²⁾.

De vierde methode ten slotte is van geheel ander karakter, voor zover de producenten de compensatiebedragen niet direct in handen krijgen, daar deze in een fonds worden gestort, dat later op een of andere manier ten gunste der producenten kan worden aangewend. Men dient zich te realiseren dat, voor zover alleen de opbrengsten der monopolieheffingen in het fonds worden afgezonderd, van een volledige compensatie geen sprake is. Wil men hier wel tot volledige compensatie komen, dan zullen additionele stortingen in het fonds uit de staatskas dienen te geschieden. Een principieel nadeel dezer methode, hetzij zij volledig of slechts gedeeltelijk compenseert, is, dat de prijsaanwijzingen, door de ingreep aan de kostenkant, niet hun volledige werking op de productierichting kunnen uitoefenen. Wat de aanwending van het fonds betreft, bovenvermeld scheeftrekken der prijsaanwijzingen zal zo gering mogelijk zijn, wanneer de opbrengsten der heffingen op het veevoer, gebruikt voor de voortbrenging van een bepaald veehouderijproduct, ten bate van datzelfde product worden aangewend.

Bij het zoeken van een oplossing voor het compensatieprobleem zullen alle bovengeschetste voor- en nadelen moeten worden afgewogen. Het resultaat zal waarschijnlijk slechts een compromis ³⁾ kunnen zijn: politiek is nu eenmaal de kunst van het mogelijke. De ingewikkeldheid van het vraagstuk zal echter nooit een verontschuldiging kunnen zijn voor het niet-treffen van een beslissing. De Overheid make daar dan ook haast mede.

¹⁾s-Gravenhage.

Dr E. VAN DE WIEL.

²⁾ Om volledig te zijn dient bij het afwegen van voor- en nadelen der tot dusver behandelde compensatiemethoden nog met het volgende aspect rekening te worden gehouden. Bij methode a zal door de producenten voor de totaal af te zetten hoeveelheid altijd als bedrag ontvangen worden het product van hoeveelheid en prijs (bij binnen- en buitenlandse afzet in principe gelijk) vermeerderd met de productietoeslag. Bij methode c zal ditzelfde bedrag hoogstens ontvangen worden, wanneer de bij export te realiseren prijs geen invloed ondergaat van het vergrote aanbod voor export (dat resulteert uit de verkleinde binnenlandse afzet als gevolg van de prijsverhoging in het binnenland). Daalt de exportprijs wel dan zal de totale opbrengst altijd lager zijn dan bij compensatie door middel van een productietoeslag. Immers, de te realiseren prijs per kg is maximaal de oorspronkelijke prijs, vermeerderd met restitutie, welke per kg gelijk is aan de productietoeslag van methode a.

³⁾ De oplossing zal er intussen nauwelijks zo kunnen uitzien als voorgesteld door de landbouwkundige medewerker van de N.R.C. (N.R.C., 13 Februari jl.). Aangezien er in zijn systeem, als wij het goed begrijpen, geen monopolieheffingen zullen worden geheven — althans zolang onze concurrenten dat niet doen — noch op andere wijze aan de veevoederproducenten een tegemoetkoming wordt gegeven, is er geen noodzaak voor compensatie aan de veehouderijsector en wordt geen oplossing voor het vraagstuk van de bescherming der binnenlandse voederproductie geboden. Toch wordt voorgesteld een heffing op het binnenlands verbruik te leggen (kennelijk uit overweging dat de binnenlandse consumenten de binnenlandse kostprijzen dienen te betalen) en de opbrengst van deze heffing — zij het indirect — aan de veehouderij ten goede te laten komen. Dat is dan echter zinloos. Zinvol zou kunnen zijn deze opbrengst aan te wenden ten bate der veevoederproductie door middel van areaal- of productietoelagen. Maar wat een rompslomp! Bovendien moet men bedenken, dat wanneer men die heffing niet hoger maakt dan nodig is om het verschil tussen productiekosten en wereldmarktprijs van de quote binnenlands voor in het binnenlands afgezette product goed te maken, het verschil tussen kosten en prijs van deze quote in de exportproducten niet wordt gedekt. Het probleem van de bescherming van de binnenlandse voedselproductie is dan wederom niet opgelost. Indien de heffing zo hoog zou worden gesteld, dat het aldus verkregen bedrag toereikend is om het verschil tussen kosten en wereldmarktprijs van al het in het binnenland geproduceerde voer te dekken, zou de binnenlandse prijs van het veehouderijproduct heel wat hoger moeten zijn dan zou resulteren uit een compensatie van de monopolieheffingen.

Kanttekeningen bij het Randall-Report

De politiek van de Verenigde Staten was in de jaren na 1940 van toenemende invloed op het wereldgebeuren. In het bijzonder geldt zulks het terrein van de internationale handel. Reeds gedurende de oorlog namen de Verenigde Staten het initiatief tot overleg omtrent de richtlijnen voor het na-oorlogse beleid met betrekking tot het internationale handels- en betalingsverkeer. Als concrete resultaten van dit overleg resteren ons o.a. het Internationale Monetaire Fonds, de Wereldbank en de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel (GATT).

Bepalen wij ons voor deze beschouwing tot het werkterrein van de laatste Overeenkomst dan moet merkwaaardigerwijze geconstateerd worden, dat in de laatste jaren het initiatief van de Verenigde Staten is verdwenen, om over te gaan in een remmende werking. De jongste voorstellen aangaande het toekomstige handelspolitieke beleid van de Verenigde Staten nopen tot overweging van de kansen welke het internationale overleg over de handel in het kader van het GATT worden gelaten.

De Reciprocal Trade Agreements Act.

De handelspolitiek van de Verenigde Staten wordt beheerst door de reeds in 1934 tot stand gekomen Reciprocal Trade Agreements Act, welke telkenmale, met 1, 2 of 3 jaren werd verlengd. Deze wet — in feite een amendement op het uit 1930 daterende Hawley-Smoot Tariff — verleent de President machtiging in onderhandelingen op basis van wederkerigheid over te gaan tot verlaging van invoerrechten met maximaal 50 pCt van het basistarief.

In 1945 werd de Reciprocal Trade Agreements Act herzien. De onderhandelingsmarge van de President werd vergroot tot 50 pCt van het op 1 Januari 1945 geldende tarief. Nieuwe clausules werden toegevoegd, welke een verzwakking betekenden van de liberale gedachte welke aanvankelijk aan deze wet ten grondslag lag. De ingelaste „escape clause” houdt in, dat indien door onvoorziene ontwikkelingen de invoer ten gevolge van een gegeven concessie zodanig toeneemt, dat schade wordt of dreigt te worden toegebracht aan binnenlandse producenten, de betreffende concessie kan worden ingetrokken.

In een later jaar — 1948 — werd bovendien de zogenaamde „peril points clause” opgenomen, waarin wordt bepaald, dat de Tariefcommissie, afgezien van de onderhandelingsmarge ad 50 pCt, minima kan aangeven waarbeneden tariefverlaging niet mogelijk is zonder aanmerkelijke schade voor de binnenlandse industrie ¹⁾.

De principes welke aan deze wetgeving ten grondslag liggen kunnen in drie punten worden samengevat.

1. Het openleggen van markten voor de Amerikaanse producten. President Truman achtte „the primary purpose of the (Reciprocal Trade Agreements) program... the expansion of foreign trade in the national interest”.
2. De reciprociteit. Teneinde andere landen te bewegen hun grenzen voor de producten van de Verenigde Staten open te stellen, bieden de Verenigde Staten evenredige concessies aan voor iedere verlaging van rechten in het buitenland, terwyl omgekeerd alleen

concessies worden verleend op deze quid pro quo-basis.

3. De protectie. Van oudsher gelden de Verenigde Staten als protectionistisch. De „escape clause” en de „peril points clause” vormen de concrete concessies aan het traditionele protectionisme in de in beginsel liberale Reciprocal Trade Agreements Act.

De critiek.

Schiep deze wet enerzijds de mogelijkheid voor Amerika deel te nemen aan het overleg omtrent de afbraak van handelsbelemmeringen, zoals dit in het kader van het GATT werd gevoerd, anderzijds moet geconstateerd worden, dat de Amerikaanse wetgeving evenzeer — en de laatste jaren zelfs in toenemende mate — een remmende invloed heeft op dit overleg. Deze remming concentreert zich rond een tweetal punten in het Amerikaanse beleid:

1. de onzekerheid ten aanzien van de duurzaamheid der concessies door de Verenigde Staten verleend;
2. de ontoereikendheid van de gegeven concessies.

De onzekerheid ten aanzien van de duurzaamheid der concessies geldt in tweërlei opzicht. In de eerste plaats wordt daarbij geduid op de beperkte termijn gedurende welke de Reciprocal Trade Agreements Act van kracht is. Werde de wet aanvankelijk steeds met 3 jaren verlengd, thans geldt nog slechts een termijn van 1 jaar. Zulks houdt in, dat telkenmale de kans bestaat, dat het Congres een streep zal halen door de verleende concessies — dus ook door die in het kader van het GATT verleend — en zal terug vallen op een hoger tarief.

In de tweede plaats zij gewezen op de betekenis van de „escape clause”, welke ertoe leidt, dat ieder succes op de Amerikaanse markt reeds de kiemen in zich draagt voor zelfvernietiging. Het zal vaak niet moeilijk vallen omstandigheden aan te voeren, welke onvoorzien waren en welke leidden tot een in de ogen van binnenlandse producenten onverteerbare invoer.

Naast deze onzekerheid over de bestendigheid van het Amerikaanse handelspolitieke beleid, bestaat critiek op de omvang der concessies. De gestelde marge — soms nog versmald door de „peril points” clausule — staat in de weg aan de verlaging van enkele exorbitante rechten, welker verlaging met 50 pCt nog van geen, of zeer geringe betekenis is. Bovendien doet de vaste marge de onderhandelingen verstarren. Voor vele producten is het maximum bereikt en voor andere vormde het naderen van de limiet de aanleiding om in de besprekingen niet verder te gaan, teneinde nog een laatste vrijheid tot praten over te houden.

Een tegenwerping van meer principiële aard komt voort uit de sterke crediteurpositie van de Verenigde Staten. Een relatief hoog tarief van invoerrechten kan niet in overeenstemming worden geacht met de status van crediteur in het internationale handels- en betalingsverkeer, tenzij deze crediteur bereid is zijn vorderingen telkenmale af te schrijven, hetgeen hier zeker niet het geval is. Op den duur zullen de Verenigde Staten zulks onder ogen moeten zien, willen zij niet de averechtse gevolgen van hun politiek ondervinden.

Het toekomstige beleid der Verenigde Staten.

Gedurende de laatste jaren van de Regering Truman

¹⁾ Vgl. o.a. „E.-S.B.” van 8 April 1953, „Een nieuwe koers in de Verenigde Staten?”.

en de eerste periode van Eisenhowers bewind, zagen in snelle opeenvolging een aantal meer of minder uitgewerkte rapporten het licht, waarin aanbevelingen werden neergelegd voor het door de Verenigde Staten te voeren beleid op handelspolitiek terrein.

Wellicht de meest volledige en kernachtige samenvatting van de critiek op de tot nu toe gevolgde politiek treft men aan in de in Februari 1953 door de Public Advisory Board for Mutual Security gepubliceerde studie: „A trade and tariff policy in the national interest”. De hierboven vermelde punten van critiek worden hierin, in al haar schakeringen, aan een uitvoerig commentaar onderworpen, terwijl een lans wordt gebroken voor een verzachting van de belemmeringen welke aan de invoer in de weg worden gelegd.

Het rapport werd op grond van de politieke afkomst van de, nog door Truman ingestelde, Commissie door de huidige Regering terzijde gelegd. De aandrang welke van vele zijden werd uitgeoefend noopte echter de Republiken het probleem opnieuw in studie te nemen. Het bedrijfsleven mengde zich sterk in de strijd. Voor- en tegenstanders van een liberalisatie van het bewind publiceerden hun meningen.

De Regering Eisenhower ging over tot het instellen van een commissie ter bestudering van het buitenlandse economische beleid, onder leiding van Lewis Douglas. Reeds spoedig echter volgde een beperking van het werkterrein der Commissie, door haar activiteiten in hoofdzaak te richten op de relatie tussen dollar en pond sterling.

Nog voor de Commissie-Douglas haar rapport uitbracht ²⁾, werd een nieuwe commissie ingesteld onder leiding van Randall. De leden dezer Commissie werden gerecruteerd uit de kringen van het Congres en uit het bedrijfsleven; zowel voor- als tegenstanders van een liberaler regime werden opgenomen. Tot de leden behoren 5 leden van het Huis van Afgevaardigden, 7 personen uit het zakenleven en 5 leden van de Senaat, waaronder een viertal overtuigde protectionisten en enkele twijfelgevallen. Deze nieuwe Commissie kreeg als opdracht de bestudering van het buitenlandse economische beleid der Verenigde Staten in zijn totale omvang, met het doel te komen tot het opstellen van richtlijnen voor „a trade and tariff policy in the national interest”.

Het rapport van de Commissie-Randall.

Het rapport van de Commissie-Randall is een politiek werkstuk geworden. Randall heeft als voornaamste richtlijn aanvaard het opstellen van aanbevelingen, welke door alle leden van de Commissie zouden kunnen worden aanvaard en als zodanig kan het verslag worden beschouwd als een aanduiding van hetgeen onder de huidige omstandigheden maximaal bereikbaar is te achten bij het streven naar een liberalisatie van de Amerikaanse invoerpolitiek.

Het compromis is niet geheel geslaagd. Belangrijke leden van de Commissie, zoals Reed en Simpson (leden van het Ways and Means Committee) verklaarden zich niet accoord met de inhoud van het rapport en overhandigden een minderheidsnota. Anderen bepaalden zich tot het opnemen van hun afwijzende meningen in voetnoten.

Het zoeken naar compromissen zal de oorzaak zijn van het ontbreken van een grote lijn in het rapport. Het is geworden tot een samenstel van aanbevelingen, waar-tussen weinig of geen verband wordt gelegd. Zulks ook maakt dat het Randall-Report weinig aantrekkelijk moet

worden genoemd. In tegenstelling bijvoorbeeld tot het eerder vermelde verslag van de Public Advisory Board for Mutual Security en het Douglas-Report, is het rapport van de Commissie-Randall nauwelijks in staat bij de lezer enige geestdrift op te wekken.

Dit karakter maakt het vrijwel onmogelijk in kort bestek de inhoud van het rapport weer te geven. In bonte afwisseling passeren vele vraagpunten de revue en eerst de conclusie geeft blijk van een meer algemene lijn, waar vermeld wordt, dat de Commissie „wishes to stress the importance of consistency and continuity with respect to our foreign economic policy” ³⁾. Deze uitspraak vloeit direct voort uit de leidende positie welke de Verenigde Staten thans in het wereldbestel innemen.

De voornaamste punten welke de Commissie ter sprake brengt zijn de volgende.

De hulp aan het buitenland dient te worden beëindigd, voor zover deze althans niet op militaire overwegingen steunt. Aan investeringen in het buitenland zal zoveel mogelijk steun moeten worden verleend door het afsluiten van accoorden met het buitenland en het verlenen van belastingfaciliteiten. Uitvoerig worden de landbouw- en grondstofproblemen belicht. De Commissie waarschuwt tegen het gevaar van invoerquota, gelegen in de terugslag op de uitvoer. Grondstofovereenkomsten worden verworpen op grond van de te verwachten verstarrende werking. Defensiebelangen dienen niet door quota en tarieven te worden beschermd, doch op andere wijze ten koste van het budget. De Buy American Act zal, volgens de Commissie, moeten worden geamendeerd en op reciproque basis gesteld. Technische herzieningen van de wet zullen de administratieve protectie beperken. De Oost-Westhandel zal, voor zover hij niet China betreft, milder kunnen worden beoordeeld.

De convertibiliteit, in het bijzonder van het pond sterling, zal een der voornaamste doeleinden van het beleid dienen te vormen. Het herstel van de convertibiliteit op gezonde basis zal gepaard gaan met het opheffen van restricties elders. Deze convertibiliteit ware te bereiken door een meer intensief gebruik van de middelen van het Internationale Monetair Fonds, alsmede door het verlenen van credietfaciliteiten aan buitenlandse banken bij het Federal Reserve System.

De tariefpolitiek.

Ten aanzien van de tariefpolitiek wenst de Commissie-Randall vooralsnog de bestaande wetgeving te handhaven, waarbij echter op verschillende punten aanvullingen worden voorgesteld.

De Reciprocal Trade Agreements Act dient — zo luiden de aanbevelingen — opnieuw (d.w.z. medio 1954) te worden verlengd en wel met een termijn van drie jaren. Deze periode zal de gelegenheid geven het probleem van de tarieven en daaraan verbonden vraagstukken nader te overwegen, mede ook in verband met acties door andere landen ondernomen. Daarna zou een langere geldigheidsduur aangehouden dienen te worden.

Op dit punt toont de Commissie een duidelijke aarzeling, welke in nauw verband zal staan met de noodzaak tot het vinden van een compromis tussen de zo zeer uiteenlopende meningen. In stede van een duidelijke uitspraak treft men een aarzelend afwachten, zodat op dit stuk de wereld in het onzekere blijft verkeren. Voorwaar een gebaar, dat een land in de huidige positie van de Verenigde Staten slecht past!

Zeer wel echter werd door de Commissie-Randall be-

¹⁾ Het rapport verscheen op 14 Juli 1953. Opgenomen in Dept. of State Bulletin van 31 Augustus 1953.

²⁾ U.S. Information Services: „Randall Commission Recommendations”, 23 Januari 1954.

seft, dat een continueren van de „government by postponement” internationaal gezien ondenkbaar is en zij stelt dan ook voor gedurende deze driejaarsperiode de President te machtigen binnen bepaalde grenzen tot onderhandelingen over te gaan. Deze machtiging zou zich moeten beperken tot het volgende:

1. reductie van de thans geldende invoerrechten met maximaal 15 pCt, te verdelen over 3 jaren;
2. reductie, na voorafgaande studie door de Tariefcommissie, al of niet tegenover adequate concessies van andere landen, met maximaal 50 pCt van de rechten geldig op 1 Januari 1945 op die tariefposities waaronder geen noemenswaardige invoer plaatsvindt;
3. reductie van alle tarieven boven de 50 pCt ad val. tot op 50 pCt, evenredig verdeeld over 3 jaren;
4. deze reducties zullen niet cumulatief mogen zijn.

De „escape clause” en de „peril points clause” dienen gehandhaafd te blijven, waarbij de Commissie echter nadrukkelijk opmerkt, dat de President gemachtigd dient te zijn de aanbevelingen van de Tariefcommissie onder deze clausules terzijde te leggen, indien „the national interest of the United States requires it”.

Ten slotte vervat het hoofdstuk over dit onderwerp de aanbeveling voor steunmaatregelen aan bedrijven en werknemers, die door een verhoogde invoer ten gevolge van verlagingen van invoerrechten beneden het „peril point” worden getroffen, welke gedachte maatregelen vnl. zijn gericht op omscholing, financiële hulp bij omschakeling, etc. De Commissie dringt sterk aan op een verdergaande studie van de gevolgen, welke reducties in het tarief van invoerrechten zullen hebben voor bepaalde takken van bedrijf.

Zoals reeds werd opgemerkt, vormt dit nieuwe tariefplan een met aarzeling tot stand gekomen compromis. Opmerkelijk is echter, dat de Commissie althans zover is gegaan, dat een matige verdergaande liberalisatie in de tariefpolitiek noodzakelijk wordt genoemd. Wanneer men afgaat op de protectionistische traditie van de Republikeinse partij, dan mag gesteld worden, dat iedere stap voorwaarts op de weg naar een vrijmaking van de handel, een niet onbelangrijk gebeuren is.

Of in concreto de eventuele uitvoering der voorstellen een wezenlijke bijdrage vormt voor de verruiming van de internationale handel is een volgende vraag. De reductie op reciproque basis met 15 pCt van het huidige tarief blijft, gezien tegen de achtergrond van de plannen tot tariefverlaging welke in het GATT werden opgesteld, onder de maat.

Het plan tot algemene tariefverlaging binnen het kader van het GATT, dat op de vergadering in de herfst van dit jaar een voornaam punt van bespreking zal uitmaken, gaat verder. Dit geamendeerde Plan-Pfimlin houdt in een reductie van tarieven gedurende 3 opeenvolgende jaren met 10 pCt van het gewogen gemiddelde tarief, per jaar. Daarnaast stelt dit plan maxima voor t.a.v. de tarieven en wel 5 pCt voor grondstoffen, 15 pCt voor halffabrikaten, 30 pCt voor industriële eindproducten en 27 pCt voor agrarische producten ⁴⁾.

Indien de aanbevelingen van Randall door de Regering worden overgenomen en het Congres zijn goedkeuring aan dit nieuwe programma zal hechten, dan betekent dit, dat hoogstwaarschijnlijk het reeds met zoveel moeite tot stand gekomen GATT-voorstel opnieuw zal moeten worden aangepast, welke aanpassing een verzwakking van de inhoud zal betekenen.

Op zichzelf beschouwd kunnen de voorstellen van de Commissie-Randall evenmin vergaand worden genoemd. De 15 pCt verlaging zal enige verlichting kunnen geven, de onder 2. en 3. vermelde verlagingen kunnen echter nauwelijks als een concessie worden beschouwd.

Van meer betekenis zijn de voorstellen ten aanzien van de vereenvoudiging der douane-administratie. Randall dringt aan — en de meningen zijn hier unaniem — op eenvoudiger classificatie en nomenclatuur, verwijdering van het „foreign value”-begrip en non-discriminatie bij de toepassing van gezondheidsvoorschriften.

De vraag rijst of en in hoeverre de aanbevelingen van de Commissie-Randall in praktijk zullen worden gebracht. Reeds het feit dat in Congres-kringen invloedrijke personen als Reed en Simpson en ten dele ook Millikin zich genoopt achten afstand te nemen van de voorstellen tekent de situatie. Anderzijds mag de strijd om de handelspolitiek, en in het centrum daarvan de tarieven, worden gezien als een zeer persoonlijke strijd van President Eisenhower en het grootste deel zijner administratie tegen de protectionistische belangengroepen in het Congres.

De propaganda welke buiten de Regering om wordt gevoerd zal een belangrijk gewicht in de schaal leggen. Een organisatie als de National Foreign Trade Council, wel de meest representatieve organisatie van het Amerikaanse bedrijfsleven, voert thans een intensieve campagne onder het motto, dat „expanding world trade promotes better international relations”. Teneinde een tegenwicht te creëren tegen de wel zeer directe belangen waarop het protectionisme steunt, wordt deze campagne welbewust gericht op het aantonen van het belang van de export en van de internationale handel in het algemeen, voor iedere bedrijfstak afzonderlijk. Men tracht aldus meer bedrijven direct te interesseren bij de strijd voor een vrijmaken van de invoer in de Verenigde Staten.

De President heeft thans zijn administratie opdracht verstrekt de conclusies van de Commissie-Randall nader te bestuderen en op grond daarvan concrete voorstellen uit te werken voor het regeringsprogramma dat over enige maanden aan het Congres zal worden voorgelegd. Ongetwijfeld staat een zware strijd te wachten. Hoopvol is echter dat President Eisenhower de moed vindt om zich bij de huidige binnenlandse politieke constellatie en de in het vooruitzicht zijnde verkiezingen, te stellen achter een programma dat zozeer indruist tegen de tradities welke zo sterk aan de Republikeinse partij zijn verbonden.

Consequenties in de internationale sfeer.

De stimulerende invloed, welke de Verenigde Staten gedurende en na de oorlog op het internationale overleg over de verruiming der wereldhandel uitoefenden, is in de loop der jaren danig getaand en hier en daar zelfs overgegaan in een remming. Zulks geldt in het bijzonder het terrein der invoerrechten. De vernieuwing van het Reciprocal Trade Agreements' programma stelde de Amerikaanse Regering in 1947 in staat haar medewerking te verlenen aan de opbouw van het internationale overleg over het opheffen van de belemmeringen in de internationale handel. Bij de discussies omtrent de verlenging van de Reciprocal Trade Agreements Act in 1948, 1949, 1951 en vooral in 1953, groeide echter de oppositie in het Congres, ondanks de buiten het Congres getoonde belangstelling voor een liberalisatie van het bewind. Groot was de pressie welke bepaalde, vaak zelfs relatief kleine, bedrijfstakken op het Congres uitoefenden.

⁴⁾ Uitgave der Verdragsluitende Partijen GATT/1954-1, „A new proposal for the reduction of customs tariffs”, Genève, Januari 1954.

In de internationale sfeer wekt deze ontwikkeling ernstige twijfel op ten aanzien van de bereidheid van de Verenigde Staten een waarlijk vrije multilaterale handel te realiseren. Deze twijfel wordt door het rapport van de Commissie-Randall niet opgeheven. Typerend in dit verband zijn de conclusies van het congres van de Europese beweging, dat onlangs in Londen werd gehouden en waarin werd aangedrongen op de vorming van een Europese preferentiële unie op het terrein van de invoerrechten. Dit vormt wel de scherpste reactie op de aanbevelingen van Randall, welke echter bij haar uitvoering niet zal nalaten ernstige repercussies op te wekken. De meningen in de Verenigde Staten gisten en het verdient aanbeveling niet over te gaan tot stappen welke het standpunt der protectionisten zullen versterken. Ongetwijfeld is het rapport-Randall waardevol waar het de aanbevelingen betreft ten aanzien van convertibiliteit, de administratieve protectie, de buitenlandse investeringen en de landbouwpolitiek. Zelfs mag geconcludeerd worden, dat de voorstellen met betrekking tot het Reciprocal Trade Agreements' programma niet te verwaarlozen zijn, indien

zij worden gesteld tegen de achtergrond van het traditionele protectionisme van de Republikeinse partij.

Daarom zij men gewaarschuwd tegen te vlug getrokken conclusies en lijkt de uitspraak gewettigd, dat op het terrein van de Reciprocal Trade Agreements Act vooralsnog een langzame, aan het tempo van de Verenigde Staten aangepaste, vooruitgang in het internationale overleg de overweging waard is ⁵⁾. Deze uitspraak past ook in de aanbevelingen van de Commissie, waar deze stelt, dat „such a period (verlenging van de wet op de wederzijdse handelsaccorden met 3 jaren) should give time for considering the effects of the recommendations for action here and of the actions taken abroad to restore multilateral trade and payments as in the past, and for Congress to give adequate consideration to the renegotiated organizational provisions of the General Agreement on Tariffs and Trade”.

Aalst.

N. FRANKEN, ec. drs.

⁵⁾ Waarmede nog niet zij betoogd, dat het buitenland zich dient te onthouden van het uitoefenen van pressie, teneinde het Amerikaanse tempo op te voeren.

Integratiepogingen in Latijns Amerika

I

In Latijns Amerika, dat uit een twintigtal zelfstandige republieken benevens enkele koloniale bezittingen bestaat, is op het gebied van de economische integratie veel minder bereikt dan in West-Europa. Toch zijn ook in Latijns Amerika in het verleden verschillende plannen ontvouwd voor economische en politieke aaneensluiting. Men denke hierbij aan de tot bepaalde sectoren van het economische leven beperkte samenwerking tussen Ecuador, Venezuela, Colombia en Panama, evenals aan de steeds weer opnieuw tot mislukken gedoemde pogingen tot aaneensluiting van de vijf Centraal Amerikaanse landen, Guatemala, Nicaragua, Costa Rica, El Salvador en Honduras. Het ambitieuze project van de Groot-Colombiaanse Unie is blijven steken in het stadium van voorbereiding en het afleggen van platonische verklaringen, terwijl de Centraal Amerikaanse federatie met het uittreden van Guatemala in het voorjaar van 1953 voorlopig op de lange baan is geschoven.

In 1953 is opnieuw een actie gevoerd voor integratie in Latijns Amerika, ditmaal onder leiding van de Argentijnse President Peron. Zoals bekend, heeft Argentinië in het vorige jaar met een drietal landen een verdrag tot oprichting van een economische unie gesloten.

Moeilijkheden bij de economische integratie van Latijns Amerika.

Het geringe succes van de economische integratie van Latijns Amerika in vergelijking met die van West-Europa, is in hoofdzaak aan de volgende factoren toe te schrijven.

Niet in het economische vlak liggend, maar van grote betekenis, is het nationalisme, dat, naar algemeen wordt aangenomen, in Latijns Amerika veel scherpere vormen aanneemt dan in Europa.

Van het economische gezichtspunt uit bezien is vooral belangrijk het verschil in onderlinge afhankelijkheid, een verschil dat frappeert, wanneer men de cijfers van de intra-Latijns Amerikaanse met die van de intra-West-Europese handel vergelijkt. Van de totale export van alle

landen van Latijns Amerika had in 1952 slechts 8 pCt Latijns Amerika als bestemming, terwijl 7 pCt van de totale import uit het gebied zelf afkomstig was. Met betrekking tot de gezamenlijke E.B.U.-landen zijn deze percentages beduidend hoger, nl. resp. 45 en 39. Beziet men de cijfers voor 1937, dan geven deze ongeveer een gelijke verhouding aan. Bovendien is over de laatste jaren eerder een tendentie tot afnemend dan tot intensivering van de intra-Latijns Amerikaanse handel waar te nemen. Het staat dus vast, dat de landen van Latijns-Amerika voor hun in- en uitvoer in veel mindere mate op elkaar zijn aangewezen dan de E.B.U.-landen. Dit verschil in afhankelijkheid is o.a. toe te schrijven aan de dikwijls zeer gebrekkige onderlinge verbindingen — slechte wegen, bergketens, etc. —, die het in vele gevallen niet alleen gemakkelijker, maar ook voordeliger maken overzee in plaats van over land te exporteren.

De handelsmogelijkheden worden ook beperkt door de geringe verscheidenheid van de Latijns Amerikaanse exportproducten. In 1952 bestond 72 pCt van de export van Brazilië uit koffie, evenals 82 pCt van de export van Colombia, 66 pCt van die van Haïti, 88 pCt van die van El Salvador, 82 pCt van die van Guatemala en 51 pCt van die van Nicaragua. Voorts bestond in Venezuela 95 pCt van de export uit olie, in Uruguay 40 pCt uit wol, in Honduras 66 pCt uit bananen, in Cuba 85 pCt uit suiker, in Chili 63 pCt uit koper en in Bolivia 60 pCt uit tin. Al deze producten vinden hun afzet hoofdzakelijk in de Verenigde Staten en in Europa in plaats van in de nabuurlanden.

Daar komt bij, dat, voor zover er voor deze grondstoffen in Latijns Amerika nog handelsmogelijkheden bestaan, deze veelal door allerlei moeilijkheden op het gebied van handelspolitiek, wisselkoersen en prijzen worden belemmerd. Over dit onderwerp worden interessante gegevens verstrekt in een in 1953 door de „United Nations Economic Commission for Latin America” (E.C.L.A.) uitgebracht rapport over „Problems of inter-regional trade and possibilities of expanding trade among

the South American countries (Argentine, Bolivia, Brazil, Chile, Paraguay, Peru and Uruguay)".

In dit rapport wordt bijv. vermeld, dat als gevolg van onvolmaaktheden in het betalingsverkeer de meeste Zuidamerikaanse landen tot voor kort slechts geringe hoeveelheden koper van Chili afnamen, ondanks het feit, dat Chili de grootste koperexporteur ter wereld is en aan dit product dringend behoefte bestaat. Een ander voorbeeld betreft de handel in zwavel. Hoewel dit mineraal in Bolivia en Chili wordt geproduceerd, hebben toch Argentinië, Brazilië en Uruguay hun door de industrialisatie sterk gestegen zwavelbehoefte hoofdzakelijk door aankopen buiten Zuid-Amerika gedekt, in verband met de te hoge prijs, die door Bolivia en Chili wordt gevraagd. Ondanks een stijgende vraag daalde dus de onderlinge handel in dit product. Hetzelfde gebeurde met de handel in tin en zink. Slechts tarwe en koffie vormen hierop een uitzondering. De intra-Zuidamerikaanse handel heeft dan ook voor een groot deel betrekking op deze beide producten en in mindere mate op vlees, suiker, vruchten, cacao en yerbamate en enkele andere producten.

De mogelijkheden voor de onderlinge handel in industrieproducten zijn evenmin ruim. De industrialisatie staat in de meeste landen nog in de kinderschoenen en is bovendien meestal op de productie van dezelfde artikelen gericht (textiel, cement, staal, voedingsmiddelen, etc.). Daarnaast speelt de protectie een belemmerende rol. Na de oorlog konden vele pas opgerichte industrieën slechts op de been blijven door een zeer krachtige bescherming. De reservering van de binnenlandse markt voor de nationale industrie remde de handel in industriële producten. In dit verband is ook van betekenis, dat vele Latijns Amerikaanse landen na de oorlog gedwongen waren bij het sluiten van handelsverdragen met Europese landen een quantum industrieproducten als ruilobject voor de geleverde grondstoffen te accepteren. Dit vormde een hinderpaal temeer voor de leverantie van deze goederen door andere Latijnse Amerikaanse landen.

Laat men de samenstelling van de export buiten beschouwing, dan blijft de gebrekkigheid van het betalingsverkeer een volledige economische integratie in de weg staan. Sinds enkele jaren bestaat er in Latijns Amerika een groeiende belangstelling voor een multilateraal betalingssysteem in de trant van de E.B.U. De ook door Europa geopperde mogelijkheid van aansluiting van Latijns Amerika bij de E.B.U. heeft men moeten laten varen in verband met de bestaande onevenwichtigheid in het betalingsverkeer tussen beide werelddelen. Daarna is van verschillende zijden de oprichting van een Latijns Amerikaanse betalings- en verrekeningsunie gepropageerd. De ervaring in Europa had inmiddels geleerd, dat een dergelijk stelsel het handelsverkeer ten zeerste bevordert.

In Latijns Amerika zit men echter met het probleem van de meervoudige wisselkoersen. Verschillende landen houden er verscheidene im- en exportkoersen op na, al naar gelang van de aard van de in- en uitgevoerde goederen. Een sterk voorbeeld levert Brazilië, dat sinds October 1953 niet minder dan acht verschillende koersen heeft. Dit levert voor de vestiging van een betalingsunie onoverkomelijke moeilijkheden op.

Er bestaan dus tal van gecompliceerde problemen, die eerst moeten worden opgelost, alvorens enige belangrijke vooruitgang kan worden opgeboekt op de weg naar multilaterale economische integratie in Latijns Amerika. Tegen deze achtergrond dienen de door Argentinië afgesloten

unieoverdragen op hun economische merites te worden beoordeeld.

Het Argentijns-Chileense Unieverdrag.

Het is vooral de Argentijnse President, die zich in de afgelopen jaren, speciaal in 1953, als paladijn van een Latijns Amerikaanse-integratie heeft opgeworpen. Dat zijn gedachten daarbij in de eerste plaats uitgaan naar politieke en pas in de tweede plaats naar economische aaneensluiting is geen geheim.

President Perons integratie-offensief startte begin 1953, aangezien toen een optimistische stemming was gekweekt door het juist begonnen herstel van de economische depressie in de jaren 1951 en 1952. Daar in het binnenland de zaken weer enigszins op orde kwamen, was de tijd aangebroken om de internationale betrekkingen meer op de voorgrond te stellen. De politieke constellatie in Latijns Amerika was bovendien zodanig, dat de Argentijnse President het tijdstip geschikt achtte om nauwere banden met zijn nabuurlanden aan te knopen. In 1952 waren namelijk in een drietal staten presidenten aan het bewind gekomen, te weten Ibarra van Ecuador, Estenssoro in Bolivia en Ibanez in Chili, die of verplichtingen aan hem hadden, of tot zijn oude vrienden konden worden gerekend.

Het offensief werd geopend met het zoeken van toenadering tot Chili. In de eerste week van Januari 1953 verklaarde de Chileense gezant in Argentinië, dat zijn land, geheel in de lijn van datgene wat elders in de wereld gebeurde, met Argentinië een economische unie wenste aan te gaan, welke het uitgangspunt zou moeten zijn van een economische integratie van geheel Latijns Amerika. Hiermede bracht hij een oud idee tot nieuw leven. Tien jaren eerder waren de toenmalige Argentijnse en Chileense Ministers van Buitenlandse Zaken reeds overeengekomen een gemengde commissie in te stellen, ter bestudering van de mogelijkheid van een douane-unie tussen beide landen. De commissie heeft echter nooit rapport uitgebracht.

De verklaring van de gezant, die geheel overeenstemde met de denkbeelden van Peron, werd enkele weken later gevolgd door een geruchtmakend bezoek van de Argentijnse President aan zijn Chileense collega. Bij deze gelegenheid legden beide ambtgenoten een gemeenschappelijke verklaring af, waarin zij de noodzakelijkheid van een unie tussen de economieën van de beide nabuurlanden vaststelden. Deze gemeenschappelijke verklaring kreeg naderhand als Santiago-pact bekendheid. In strijd met de oorspronkelijk gewekte verwachting, begaf de verklaring zich niet op politiek terrein, waarschijnlijk ten gevolge van de in Chili duidelijk aan de dag getreden afkeer van het parlement om met Argentinië andere dan zuiver economische banden aan te knopen.

Andere belangrijke punten van de gemeenschappelijke verklaring houden in, dat in principe de mogelijkheid voor alle Amerikaanse landen openstaat tot de Argentijns-Chileense Unie toe te treden en dat binnen 120 dagen een verdrag zou worden gesloten, dat de wijze van totstandkoming van de Unie zou regelen. Ingevolge deze laatste bepaling bracht President Ibanez vier maanden later een bezoek aan Buenos Aires, ter gelegenheid waarvan het „Verdrag van de Argentijns-Chileense Economische Unie" werd getekend. Dit verdrag bevestigt opnieuw de vastbeslotenheid van beide regeringen om zo spoedig mogelijk een economische unie tot stand te brengen en legt de grondslag voor de onderhandelingen, welke noodzakelijk zijn alvorens concrete resultaten kunnen worden verwacht. De draagwijdte van deze

onderhandelingen blijkt uit een aantal in het verdrag vastgelegde doeleinden, welke ook reeds in de gemeenschappelijke verklaring van Februari werden genoemd. De Chileense Minister van Buitenlandse Zaken moest min of meer noodgedwongen toegeven, dat het verdrag minder ver gaat dan eigenlijk de bedoeling was. Het verdrag houdt slechts één praktische maatregel in, nl. de instelling van een tweetal nationale commissies, een Argentijnse en een Chileense, waarvan de leden van tijd tot tijd ook gezamenlijk bij elkaar komen als Algemene Raad van de Economische Unie. Aan deze commissies en aan de Algemene Raad is een uitgebreid werkpro-

gramma opgedragen, dat o.a. behelst de opstelling van een lijst van goederen, waarvan in het wederzijdse handelsverkeer de invoerrechten zullen worden opgeheven, vergemakkelijking van de in- en uitvoerprocedure, coördinatie van de deviezenstelsels, bevordering van het kapitaalverkeer, unificatie van belastingen, etc.

Voor alle nog te nemen maatregelen zullen nieuwe verdragen nodig zijn; zo ver is het echter nog niet gekomen. Wel is de Algemene Raad bijeen geweest doch, voor zover bekend, zonder dat de economische unie hierdoor een stap dichterbij werd gebracht.

Delft.

Drs J. DON.

De Nederlandse Oost-Westhandel

Nu de handel met de volksdemocratische landen politiek een wat vriendelijker aspect vertoont, blijkt allerwege de behoefte te bestaan, hieromtrent wat beter geïnformeerd te zijn.

Deze belangstelling is in zoverre eigenaardig omdat kwantitatief de Oosthandel van Nederland nooit veel betekend heeft, een feit waarin voorlopig vermoedelijk wel geen verandering zal optreden.

Dat vroeger, vóór er een scherpe grens was, de bilaterale Nederlandse im- en export met de landen, die thans bedoeld worden, nooit meer dan een paar procent van de totale handelsomvang bedroeg, is in hoofdzaak toe te schrijven aan de volgende omstandigheden.

Beide gebieden waren, vooral wat de export betrof, zwaar agrarisch georiënteerd; voor zover zij dat niet waren was de export van Nederland meer gericht op het Verre Oosten, de import der volksdemocratische landen vooral op Duitsland.

De handel, die plaatsvond, betrof in hoofdzaak hout en granen enerzijds, vis, vlas, schepen en Philipsa, dat zich altijd wel inspanning voor die landen getroost heeft, anderzijds.

Thans is de situatie zó dat de Oostelijke landen enerzijds onder elkaar steeds meer naar autarkie streven, getuige bijgaande cijfers, aan het December-nummer van „The Banker” ontleend,

*Handel van de Oosteuropesè landen
binnen het Sovjet-bloc
(in pCt van de totale buitenlandse handel)*

	1937	1948	1949	1950	1951	1952
Albanië	5	38	100	100	100	100
Bulgarije	12	74	82	88	92	89
Hongarije	13	34	46	61	67	71
Polen	7	34	43	59	58	67
Roemenië	18	71	82	83	79	85
Tsjechoslowakije	11	30	45	52	60	71
Oost-Duitsland	12	41	51	63	78	80

terwijl anderzijds de Westelijke landen alle handel met de andere partij zwaar controleren en aan grote beperkingen onderwerpen. Oorzaak en gevolg treden hier natuurlijk in wisselwerking op.

Het zoëven genoemde streven naar autarkie moest in de Oostlanden tot sterke industrialisatie, vooral t.a.v. kapitaalgoederen, leiden, waaronder waarschijnlijk de sector consumptie-artikelen heeft geleden. Dit zou tenminste een verklaring kunnen zijn voor de huidige grotere belangstelling voor consumptie-artikelen in die landen.

Wat staat Nederland, dat zijn afzet in het Verre Oosten allerwegen verminderd ziet, Duitsland gehavend

vindt en zelf verder geïndustrialiseerd is, onder deze omstandigheden te doen?

Als altijd, onder alle omstandigheden, alleen maar zijn best! D.w.z. dat Nederland zo min mogelijk moet politiseren en zo veel mogelijk moet practiseren. Immers, de politiek t.a.v. de Oosthandel wordt bepaald door Washington, Londen en Parijs, terwijl in de praktijk de kleinere landen in het kader der aangegeven richtlijnen nog dikwijls armslag houden wanneer de nationale werkgelegenheid op het spel staat (schepenexport van Denemarken).

Practiseren betekent naast grondig politiek waarnemen, op de hoogte zijn der feitelijke mogelijkheden en deze laatste te kennen kan de belangrijkste taak worden geacht van Nederland. Op grond daarvan moet de import-, export- en transitohandel vice versa plaatsvinden.

Dit eist kennis van de organisatie van de Nederlandse commerciële samenleving, evenals interesse voor deze zelfde organisatie in het land der handelspartner. Deze kennis is momenteel minstens even belangrijk als de kennis van welk product dan ook. Er is nu eenmaal momenteel geen vrij valuta- en goederenverkeer, in het bijzonder niet t.a.v. de volksdemocratische landen. Wel is er behoefte aan Russisch hout, Tsjechisch mout, evenals aan kali, cement e.d. in de Westelijke landen, terwijl daartegenover de Oostlanden zelf behoefte hebben aan katoen, wol, huiden, koffie, etc.

Kan men echter voor kali ieder tegenartikel, voor zover niet „strategisch” (een uitermate moeilijk hanteerbaar begrip), verkrijgen, voor cement daarentegen niet, dan ziet men kali in de ogen van de verkoper, gekwalificeerd als dollarartikel, cement echter bijv. slechts als sterlingartikel, hetgeen wensen inzake verlangde tegenprestaties impliceert.

De uiteenlopende behoeften, die het individu op basis der grensnutregalisatie, als volgens Gosse in zijn tweede wet aangegeven, bevredigt, tracht een groot deel der huidige wereld thans dus landelijk tweezijdig met elkaar in evenwicht te brengen.

Dat dit moeizaam gaat, lang en diepgaand onderhandelen vergt en dikwijls zonder resultaat blijft, is de reden waarom thans de bemiddelaar in de Oosthandel een belangrijke taak vervult. Hij is de improvisator, die naast datgene wat de Overheid zelve in handelsverdragen, die nu eenmaal onvermijdelijk een zekere starheid vertonen, verricht, moet zorgen dat aan de eisen, door het praktische leven gesteld, wordt voldaan.

Dat daarbij dan soms weer derde landen moeten worden betrokken maakt de zaak nog wat gecompliceerder, doch is dikwijls onvermijdelijk. Ervaring en kennis der moderne handelstechniek zijn daarom hierbij van nog groter bete-

kenis dan t.a.v. de handel met de overige landen der wereld. Dat de Oostlanden, die dan nog bovendien via onze havens verscheppen, ook uit dezen hoofde voor Nederland betekenis hebben, is een additionele reden, toch wel genoegzaam aandacht aan de handel met deze landen te schenken.

Rotterdam.

Dr F. R. BOOT.

INGEZONDEN STUK

Het reële inkomen van rijksfunctionarissen

Drs H. J. Wijers en C. A. Jochems te 's-Gravenhage schrijven ons:

Het artikel van de heer Bolmeijer over het reële inkomen van rijksfunctionarissen („E.-S.B.” van 3 Februari 1954) geeft ons aanleiding er op te wijzen, dat de daarin opgenomen derde conclusie niet geheel in overeenstemming is met de feiten.

Uit de formule voor de huidige salariëring concludeert de heer Bolmeijer, dat voor de procentuele verhogingen die sindsdien zijn toegekend, steeds het zeer ongunstige jaar 1936 als uitgangspunt zou hebben gegolden. De formule zelf wijst echter uit dat de achtereenvolgende verhogingen (10 pCt, 10 pCt, 10½ pCt en 5 pCt) geen percentages van het basissalaris uit 1936 waren, maar dat zij steeds cumulatief werden berekend, over de basiswedde vermeerderd met de reeds toegekende verhogingen.

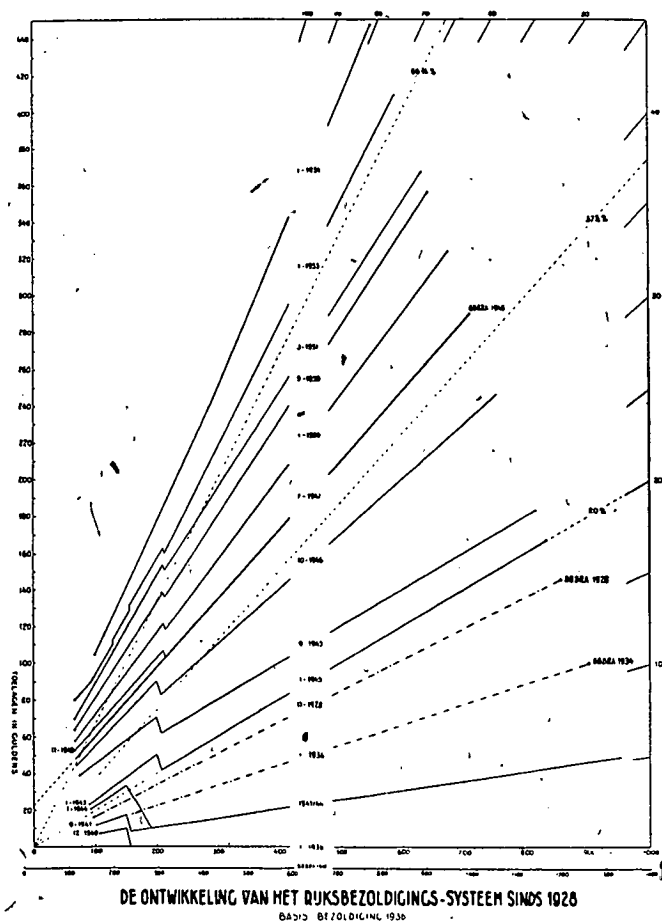
Dat in deze formule het huidige salaris is uitgedrukt in dat van 1936, heeft dus niet de betekenis dat dit salaris 1936 nog altijd het uitgangspunt is voor verdere verhogingen. Zo zou men bijvoorbeeld ook kunnen teruggaan tot 1928 door in de formule de „wedde 1936” te vervangen door „95/100 × 90/100 × wedde 1928”.

In deze — inderdaad zeer omslachtige — berekeningswijze kan men dus niet de oorzaak van het achterop raken van de drie reële inkomens zien.

Ter nadere illustratie van het overigens zeer interessante betoog van de heer Bolmeijer zou voorts het nevenstaande grafische overzicht van het rijksbezoldigingsstelsel kunnen dienen.

Hierin zijn de achtereenvolgende verlagingen en verhogingen van de bezoldiging sinds 1928 in absolute bedragen weergegeven. Daarbij is 1936 als basisjaar gekozen omdat de bezoldiging toen het laagste peil had bereikt. De onderlinge vergelijking van de aldus verkregen curven kan vergemakkelijkt worden door het trekken van „reference lines” vanuit de oorsprong naar de percentagecijfers die op de rechter as zijn afgezet. Enkele van deze lijnen zijn in de figuur getekend.

Deze vergelijking doet zien, dat de verhogingen na 1936 aanvankelijk over de gehele linie een gelijke procentuele verhoging betekenden, die in Januari 1945 20 pCt bedroeg, met uitzondering van de laagste inkomensgroepen die sterker opgetrokken waren. De lijn van September 1945 geeft vervolgens een sterke nivellering te zien, die in 1946 enigszins verminderde, in 1948 weer duidelijk aan het licht kwam en zich voortzette in de verhogingen van 1950. De nivelleringstendentie werd vervolgens door de wijziging van Maart 1951 nog versterkt en daarna in 1953 grotendeels te niet gedaan. Ten slotte werd in 1954 het onregelmatige verloop van de curve voor de lagere inkomensgroepen — dat hoofdzakelijk te wijten was aan de in November 1948 toegekende „Joekes-gulden” — rechtgetrokken.

Voorts kan nog worden opgemerkt, dat bij het bezien van de spreiding in de drie reële inkomens in de jaren 1948 - 1953 wel moet worden bedacht, dat de door de schrijver in conclusie 1 gesignaleerde nivelleringstendentie zich ook heeft gemanifesteerd in de belastingpolitiek. Hiervan hebben ook de niet-ambtenaren met hogere nominale inkomens de druk ondervonden. Het uiteenlopen van de drie inkomens in de grafiek A kan derhalve niet alleen worden toegeschreven aan het rijksbezoldigingsstelsel.

Naschrift:

De berekening van het inkomen van het in mijn artikel behandelde personeel heeft plaats gevonden aan de hand van de voor hen geldende schaalbedragen van het, in de betrekkelijke jaren, vigerende Bezoldigingsbesluit; de schaalbedragen strekken tot basis voor de berekening.

Voor elk jaar is gebruik gemaakt van een formule, waarin, met deze basisbedragen als uitgangspunt, alle overige op het inkomen betrekking hebbende factoren zijn opgenomen.

Tot goed begrip zij vermeld, dat de salarissen, welke in 1934 golden, per 1 Januari 1936 met 5 pCt werden verlaagd. De bezetter hief deze maatregel op, doch de Regering deed dit in 1945 teniet. Zowel vóór de oorlog als na de bevrijding bedroeg het salaris dus 95/100 van de in het Bezoldigingsbesluit 1934 vermelde schaalbedragen; vandaar de uitdrukking in de formule „Wedde 1936 = 95/100 van 1934”.

Het aldus verkregen basisbedrag diende derhalve tot uitgangspunt voor de berekening van de in de formule genoemde percentages, welke, zoals vanzelf spreekt, steeds cumulatief, d.w.z. achtereenvolgens over de „oplopende” bedragen, zijn berekend.

TABEL III.

Functie	A							B						
	1935/ 1939 = 100	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1935/ 1939 = 100	1948	1949	1950	1951	1952	1953
1. Vakman	100	161	161	172	189	191	196	100	177	181	195	210	213	219
2. Commies	100	147	147	156	167	168	174	100	156	156	167	180	183	190
3. Referendaris	100	144	144	153	161	162	172	100	149	149	159	168	171	183
Vershil tussen functie 1 en 3	—	17	17	19	28	29	24	—	28	32	36	42	42	36

A. De waarden van elk der drie maximale *wedden*
 B. De waarden van elk der drie nominale maximale *inkomens*

in de jaren 1948 tot en met 1953, in verhouding tot die van de waarde in de periode 1935/1939 (1935/1939 = 100).

TABEL IV.

Functie	A							B						
	1935/ 1939 = 100	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1935/ 1939 = 100	1948	1949	1950	1951	1952	1953
1. Vakman	100	85	83	81	80	81	83	100	84	82	79	80	81	83
2. Commies	100	75	72	70	68	69	72	100	72	69	67	67	68	70
3. Referendaris	100	71	68	67	64	65	70	100	66	63	61	61	61	65
Vershil tussen functie 1 en 3 ..	—	14	15	14	16	16	13	—	18	19	18	19	20	18

A. De waarden van elk der drie reële maximale inkomens, waarbij de invloed van de nivellerende werking van inkomstenbelasting is uitgeschakeld
 B. De waarden van elk der drie reële maximale inkomens, waarbij de invloed van de nivellerende werking van inkomstenbelasting *niet* is uitgeschakeld

in de jaren 1948 tot en met 1953, in verhouding tot die van de waarde in de periode 1935/1939 (1935/1939 = 100).

De Ministeriële circulaire van 31 Juli 1953 ¹⁾ waarbij per 1 Januari 1953 een *redelijke verzachting* werd aangekondigd van de nivellerende werking van het Bezoldigingsbesluit 1948, aan welke circulaire de formule werd ontleend, gaat van deze „opbouw” van 1936 ook uit.

De formule kan in twee delen worden gesplitst; het eerste deel, dat eindigt met: „ + 5 pCt (max. f 200)” vormt de „wedde”, in casu, de jaarwedde, inclusief de weddetoelagen. Voegt men de andere factoren hierbij, dan verkrijgt men het „inkomen”.

De nivellering kan in factoren worden ontbonden; die, welke hun oorsprong vinden in het *bezoldigings-systeem*, komen op rekening van de hoogte der schaalbedragen (Bezoldigingsbesluit 1948) en van de beperkende werking van: a. de „Joekesgulden”, b. de 5 pCt verhoging van Maart 1951 (grens f 3.750, max. f 200). Nevens genoemd systeem werken de beperkingen van de kindertoeslag, resp. bijslag, en de progressie van de inkomstenbelasting nivellerend.

In bovenstaande tabellen, welke m.i. weinig commentaar behoeven, komt een en ander tot uitdrukking.

Tabel III A geeft de nivellering van de „wedden” weer; tabel III B die der „inkomens”. Vergelijking van tabel IV A en IV B brengt de nivellering uit hoofde van de inkomstenbelasting aan het licht.

De tabellen tonen aan, dat het uiteenlopen van de drie reële inkomens voor een niet onbelangrijk deel moet worden toegeschreven aan het bezoldigingssysteem. De nivellering manifesteert zich, zoals en uit tabel I B, en uit een vergelijking van tabel IV A en IV B blijkt, ook in de belastingdruk; deze factor speelt echter geen overwegende rol.

De door inzenders op grond van hun, moeilijk leesbare, grafiek gemaakte gevolgtrekking, dat de nivellerings-tendentie in 1953 goeddeels werd teniet gedaan, is klaarblijkelijk onjuist en strijdig met mijn op officiële gegevens gegronde berekeningen. In mijn artikel is, naar uit de noot op blz. 87 moge blijken, geen rekening gehouden met de loonronde van 1 Januari 1954. Het K.B., waarin deze loonronde is verwerkt, is 20 Februari jl. verschenen (Stbl. 55). Aan de hand van de daaraan ontleende, per

¹⁾ Officiële bekendmakingen Vereniging van Nederlandse Gemeenten 1953, O.B. nr 11180, IV.7.1.

1 Januari 1954 geldende, nieuwe schalen valt een toename van de nivellering, *uit hoofde van het bezoldigings-systeem*, te bespeuren; met 1936 = 100 als vergelijking beloofd de waarde van de drie wedden resp. 211, 187 en 185, vergeleken bij 1935/1939 = 100 resp. 209, 185 en 183, zodat in beide gevallen het in 1953 geconstateerde verschil van 24 tussen functie 1 en 3 in 1954 nog met 2 punten is toegenomen.

Op grond van het bovenstaande handhaaf ik mijn derde conclusie volledig; bij een reële waarde van de gulden, welke in verhouding tot de periode 1935/1939 tot 38 pCt voor de betrokken gezinnen is gedaald, zijn de tot heden getroffen maatregelen niet toereikend geweest om voor het burgerlijk overheids personeel een, per groep, toenemende consumptiebeperking, welke de bekende van 5 pCt ver overtreft, te voorkomen.

Groningen.

B. BOLMEIJER.

NATIONALE NOTITIES

„Macht en onmacht van de statistiek”

De belangstelling voor de telkenjare door de Vereniging voor Statistiek georganiseerde „Statistische Dag” kwam dit jaar tot uitdrukking in een bijzonder grote opkomst, hetgeen wel in hoge mate zal zijn te verklaren uit de zeer gelukkige keuze van het onderwerp: „Macht en onmacht van de statistiek”.

Dr Ph. J. Idenburg, Directeur-generaal voor de statistiek, motiveerde in zijn openingswoord de keuze van het onderwerp door er op te wijzen, dat, terwijl nog niet zo lang geleden de statistici nauwelijks au serieux genomen werden, nu de omgekeerde tendentie aanwezig is: men verliest de grenzen die zijn gesteld aan de statistische methode wel eens uit het oog. Een zeer sprekend voorbeeld hiervan is de consternatie die in Nederland heerste, toen het C.B.S. bij de laatste loononderhandelingen het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud herzag, op grond van het bezigen van een nieuwe berekeningsmethode. Hierbij bleek zeer duidelijk, dat de statistiek slechts in staat is de werkelijkheid te benaderen en nooit tot volkomen zekere uitspraken zal kunnen komen.

Een gevolg van het feit, dat men meer waarde gaat hechten aan de uitkomsten van de statistiek is, dat men een snel stijgende behoefte kan waarnemen aan intellectuele krachten, die in staat zijn het statistische werk te leiden, zowel bij de Overheid als bij het bedrijfsleven, en de sociale researchinstellingen. Men zal zich hier, evenzeer als in vele andere gevallen, hebben te beraden over de wijze waarop het in ons volk aanwezige intellect kan worden ingeschakeld. In verband hiermee vestigde spreker de aandacht op het verheugend grote aantal aanmeldingen voor de nieuwe cursus welke opleidt tot statistisch analyst.

De rij van sprekers, die het eigenlijke onderwerp van deze Statistische Dag 1954 behandelden, werd geopend door Drs J. Hartog, lector aan de N.E.H. te Rotterdam. Spreker behandelde zeer systematisch A. Wald's theorie van de „statistische decisie”. Laatstgenoemde theorie schrijft voor, hoe men op basis van de kennis waarover men a priori beschikt en van de gegevens die men kan en wil vergaren, te werk dient te gaan bij de keuze van het besluit dat tot het gewenste doel moet leiden. De macht van de statistiek openbaart zich hier naast de onmacht: enerzijds zal men via deze decisietheorie kunnen komen tot een meer gefundeerde besluitvorming, die gemiddeld tot betere resultaten zal leiden (zowel bij de uitoefening van het beroep als in het persoonlijk leven); anderzijds dient men te bedenken, dat de onzekerheid van het resultaat van een bepaalde handeling in het centrum van de aandacht dient te blijven staan.

De heer Hartog vestigde in verband met het besproken onderwerp de aandacht op het kort geleden verschenen boek van Bross¹⁾. Dit werk berust op het pragmatische principe, dat „the proof of the pudding is in the eating”, d.w.z., dat men de merites van een theorie afmeet aan de mate waarin ze in de praktijk voldoet. Natuurlijk kan men bezwaren inbrengen tegen een dergelijk standpunt, maar wat zijn de alternatieven?

Uitermate actueel was Prof. Dr D. van Dantzig, die aan de hand van een betoog over de problemen die naar voren komen bij de bepaling van de gewenste hoogte van onze zeedijken, de verantwoordelijkheden van de statisticus besprak.

Ten gevolge van het typische karakter van de wiskundige statistiek, zal de beoefenaar van deze wetenschap telkens weer een compromis moeten sluiten tussen zijn maatschappelijk geweten enerzijds en zijn wetenschappelijk geweten anderzijds. Deze tegenstelling is een gevolg van het feit, dat men niets met zekerheid kan zeggen, indien men zich heeft te baseren op statistisch onderzoek, terwijl men toch om maatschappelijke redenen genoopt wordt bepaalde uitspraken te doen.

Toegespitst op de problemen, waarvoor de Delta-commissie zich geplaatst ziet, betekent dit, dat men niets met zekerheid kan zeggen over de hoogste toekomstige waterstanden, doch dat men toch verplicht wordt bepaalde hypothesen op te stellen, teneinde daarop zijn beslissingen te baseren. Daarnaast doet zich hier het probleem voor, waar het economisch optimum ligt, waarbij de totale lasten van dijkbouw plus niet te vermijden eventuele toekomstige rampschade zoveel mogelijk zijn beperkt.

Een helder beeld van de grote mate van onmacht der statistiek gaf Mr W. H. Somermeyer in zijn voordracht: „Quantificering in de sociale wetenschappen”. Deze onmacht kan volgens de spreker 'verschillende aspecten hebben; als voorbeeld wees hij op de pogingen, welke zijn ondernomen om het nut te meten in de economische

theorie en op het voorkomen van de tijd (trend!) in diverse relaties.

Van geheel andere aard is de onmacht in verband met de kwaliteit der uitspraken, die door geënuquëeerde personen worden gedaan. De ontvangen antwoorden zijn in vele gevallen onjuist ten gevolge van vergeetachtigheid, opzet, enz. De statistiek heeft echter geen andere keuze en moet met deze, gedeeltelijk van de werkelijkheid afwijkende, gegevens werken.

Hiertegenover gaf de spreker aan de hand van een sociologisch voorbeeld aan hoe men toch in bepaalde gevallen quantitative uitspraken kan doen zonder dat de grootheden in kwestie meetbaar zijn.

Het begrip onmacht nam ook een belangrijke plaats in in het zeer interessante betoog van Dr Chr. L. Rümke, die de quantificering in het medisch onderzoek behandelde. In deze wetenschap wordt aan uitspraken, welke op statistische methoden berusten, veel van de exactheid ontnomen, doordat de proefpersonen nooit identiek zijn en dus verschillend moeten reageren op een zelfde therapie. Ook kan in een aantal gevallen thans geen juiste uitspraak worden gedaan, doordat geen gebruik werd gemaakt van de mogelijkheid om te vergelijken met groepen personen, welke niet volgens de nieuwe therapie behandeld zijn. Spreker wees in dit verband op de ethische problemen, welke hun oorsprong vinden in de belofte, die de arts aflegt bij zijn toetreding tot de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst. Men kan zich nl. de vraag stellen, of een arts mag meewerken aan een onderzoek waarbij zijn patiënten in zekere zin als controlepersoon dienst doen. Dr Rümke meende, dat dit onder zekere strenge voorwaarden toelaatbaar is, maar vermeldde, — hiermede de aanwezigen bekend makend met een der kernproblemen van de medische wetenschap —, dat over dit punt nog geen eenstemmig oordeel is bereikt.

Op geheel ander terrein bewoog zich de laatste spreker van deze dag, de heer M. de Vries, die enige geheimen van het ontcijferen en samenstellen van het cryptogram ontraadselde. Aan de hand van een voorbeeld gaf hij aan, hoe een geheimschrift kan worden opgesteld, waaruit de bepaalde statistische kenmerken, welke aan iedere taal eigen zijn, zijn teruggedrongen. Hij opende hiermede voor de aanwezigen een gedachtenwereld, die voor zeer velen volkomen onbekend terrein was geweest.

Moge tot slot nog een enkel woord worden gewijd aan de tentoonstelling „Statistisch Speelgoed”. Naast een keur van geschriften, welke betrekking hebben op de statistiek en haar toepassingen, kon men de bekende „urn” uit vele loterij-experimenten, alsmede speelkaarten en allerhande dobbelstenen aanschouwen. Ook werd de bezoeker een voorstelling gegeven van de wijze waarop enkele theoretische frequentieverdelingen ontstaan.

Rotterdam.

L. BECKER.

INTERNATIONALE NOTITIES

Het tinvraagstuk

Dezer dagen werd uit Washington gemeld, dat de Regering van de Verenigde Staten het ontwerp betreffende een internationale tinovereenkomst, dat enkele maanden geleden te Genève werd opgesteld, niet kan ondertekenen. Zoals bekend, bevat dit ontwerp een regeling van het tinvraagstuk, waarbij de leidende gedachten zijn, dat minimum en maximum prijzen zouden worden vastgesteld en verder een buffervoorraad zou worden aangelegd.

De weigering van de Amerikaanse Regering aan deze

¹⁾ „Design for decision”; New York; The Macmillan Company, 1953.

overeenkomst deel te nemen is uiteraard voor de overige landen teleurstellend. In zekere zin betreft het hier een test case wat betreft de houding van de Amerikanen ten opzichte van het vraagstuk van de stabilisatie van grondstoffen. Reeds tijdens de besprekingen te Genève heeft de Amerikaanse delegatie zich op generlei wijze willen committeren, omdat de Amerikaanse Regering wachtende was op het rapport van de commissie Randall.

Het rapport van deze commissie is inmiddels verschenen. Het gedeelte, dat handelt over de stabilisatie van de grondstoffenprijzen verzet zich met zoveel woorden tegen regelingen waarbij sprake is van een prijsfixatie en verder van een buffervoorraad. De oorzaak hiervan moet worden gezocht in de binnenlandse, in casu de agrarische, sector. Zoals bekend, wordt de Amerikaanse landbouw van overheidswege gesteund volgens een nogal rigide vastgesteld systeem. De commissie Randall meent, dat deze prijszetting heeft geleid tot overmatige productie, die aanleiding heeft gegeven tot onverkoopbare voorraden, welke in het bezit zijn gekomen van de Regering.

Tegen deze achtergrond gezien, is het begrijpelijk, dat de commissie Randall, althans wat de meerderheid van haar leden betreft, zich heeft uitgesproken tegen regelingen op internationaal gebied, die ook maar enigszins gelijkenis vertonen met hetgeen in Amerika zelf aanwezig is. Aan de andere kant onderkent de commissie Randall zeer wel de noodzaak om te komen tot grotere stabiliteit van de grondstoffenmarkten. Zij laat zich helaas niet uit over de wijze waarop deze stabiliteit haars inziens zou kunnen worden bereikt.

Bij de afwijzing door de Amerikaanse Regering van de te Genève ontworpen tinovereenkomst heeft zij kennelijk de inzichten gevolgd van de commissie Randall. Zij heeft daarbij ook uitdrukking gegeven aan de zojuist in het licht gestelde erkenning door genoemde commissie, dat prijsstabiliteit wenselijk is. Zij heeft zulks gedaan door te verklaren, dat zij weliswaar niet aan de tinovereenkomst kan deelnemen; doch harerzijds ook geen stappen zal doen, welke deze overeenkomst zou kunnen ontwrichten. Met name heeft zij zich bereid verklaard om haar stockpile aan tin niet op de markt te werpen. In de kringen van de tinhandel is deze laatste bereidverklaring met instemming begroet, omdat een eventueel aanbod van Amerikaanse zijde van de door haar aangehouden voorraden inderdaad de gehele tinsituatie zou kunnen ondermijnen.

Inmiddels zijn de Regeringen van de Verenigde Staten en Indonesië bezig onderhandelingen te voeren betreffende de verlenging van de tussen beide landen bestaande bilaterale tinovereenkomst. Indien deze onderhandelingen bevredigend verlopen, kan zij een vingerwijzing inhouden van de toekomstige houding van de Amerikanen inzake het grondstoffenprobleem.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

Herziening van de omzetbelasting

Onder degenen, die zich uit hoofde van hun beroep of studie met het belastingrecht bezighouden, treft men zelden iemand aan, die de omzetbelasting als het boeiendste onderdeel beschouwt. Ook onder belastingplichtigen ontmoet men veelal geen grote interesse voor deze belasting.

Onverklaarbaar is dit gebrek aan belangstelling niet. Wat de eerste categorie betreft: inderdaad munt de omzetbelasting niet uit door een veelheid van fraaie problemen, waaraan het vernuft kan worden gescherpt. Opsommingen van feitelijkheden nemen bij deze belasting een grote plaats in. Lange lijsten met producten, waarvoor vrijstellingen of afwijkende percentages gelden, dikwijls nog met uitzonderingen op uitzonderingen, zijn hier schering en inslag. Zo vallen — om een willekeurig voorbeeld te noemen — als groep 9c onder de weeldebelasting: jachtvuurwapenen alsmede munitie daarvoor, met uitzondering echter van jachthagel (loden hagel).

De geringe belangstelling bij vele belastingplichtigen is wellicht terug te voeren op het op het eerste gezicht lage heffingspercentage (meestal enkele procenten) en het feit, dat de omzetbelasting een aftrekpost vormt bij winstbepaling voor inkomsten- en vennootschapsbelasting. Het is echter niet onmogelijk, dat in sommige gevallen besteding van wat meer aandacht aan de omzetbelasting voor de ondernemingen in kwestie lonend zou zijn.

De omzetbelasting is nl. qua totale opbrengst — en dus ook wat gemiddeld per onderneming betaald bedrag betreft — geenszins te verwaarlozen. Zij is bovendien hier te lande in de loop der jaren relatief steeds belangrijker geworden. Enige cijfers kunnen dit illustreren:

	1938	1949	1953
Totale opbrengst van alle belastingen ($\times f$ 1 mln) ...	926	5.053	6.078
Idem 1938 = 100	100	546	656
Totale opbrengst van de omzetbelasting ($\times f$ 1 mln)	77	746	1.169
Idem 1938 = 100	100	969	1.519
Idem in pCt van de totale belastingopbrengst	8	13½	19

In vergelijking met vóór de oorlog is het totale belastingbedrag, dat het Nederlandse volk neertelde, meer dan verzesvoudigd; voor omzetbelasting echter vervijftievoudigd.

Zoals alle belastingen is ook de omzetbelasting in de na-oorlogse jaren bijna permanent onder het mes geweest. Zojuist is als vrucht van de jongste operatie een aantal wijzigingsvoorstellen door de Regering ingediend, welke voorstellen zowel uit principieel als uit praktisch oogpunt alle aandacht verdienen.

Een principiele wijziging is *niet* aangebracht in die zin, dat de omzetbelasting thans in betekenis wordt teruggedrongen. Uitgangspunt bij deze wijzigingen is, dat de totale opbrengst niet mag veranderen, zodat tegen verlichtingen op het ene punt verzwaren elders moeten staan. Een ombuiging van deze lijn komt ook daarom niet in aanmerking, omdat afspraken met België en Luxemburg zijn gemaakt, teneinde te komen tot een unificatie van de omzetbelasting in de Benelux-landen, welke afspraken het handhaven van een hoge opbrengst meebrengen. In België neemt de omzetbelasting qua opbrengst een nog belangrijker plaats in dan bij ons, zelfs in die mate, dat de Belgische Regering juist om budgettaire redenen nog niet tot invoering van genoemde, reeds in 1949 overeengekomen, unificatie is overgegaan, noch waarschijnlijk op korte termijn zal overgaan.

Een belangrijke stap, die wel is gedaan, is dat — zoals reeds eerder door de Regering was voorgesteld — de leveringen door kleinhandelaren aan particulieren van omzetbelasting worden vrijgesteld. Deze vrijstelling is nog enigszins uitgebreid, nl. voor leveringen door derge-

lijke kleinhandelaren als grossier of als fabrikant van niet al te grote omvang (maximaal f 10.000 resp. f 1.200 per jaar). In totaal zullen hierdoor 120.000 à 130.000 middenstanders geen omzetbelasting meer behoeven te betalen.

In middenstandskringen bestonden tot dusverre nogal bezwaren tegen de omzetbelasting, deels vanwege de administratieve romslomp, deels omdat daar de indruk bestaat, dat deze belasting niet in alle gevallen op de consument kan worden afgewenteld. In deze kringen zal het feit, dat deze vrijstelling nu definitief doorgaat, derhalve wel instemming vinden.

Ook uit een oogpunt van Benelux-unificatie is deze maatregel als een voordeel te beschouwen. In België waren nl. leveringen aan particulieren reeds vrij, hetgeen krachtens de unificatie-afpraak in de toekomst voor de Benelux-landen zal gelden.

Uit principieel oogpunt is voor Nederland van belang, dat hiermede een van de trappen — i.c. de onderste trede — van het cascadesstelsel komt te vervallen, en dat men in zoverre dus iets meer in de richting van het stelsel van eenmalige heffing komt. Laatstgenoemd stelsel gold hier te lande van 1934 tot 1941. Merkwaardig is, dat reeds in 1933 aanvankelijk een wetsontwerp omzetbelasting was ingediend, dat het stelsel van meermalige heffing inhield. Op grond van bezwaren, voornamelijk t.a.v. verstoring van de tussenhhandel e.d., werd dit principe toen echter niet verwezenlijkt. Dit geschiedde eerst in 1941, toen op Duitse instigatie tot het cascadesstelsel werd overgegaan.

Aan het tegengaan van verstoring der concurrentieverhoudingen door de heffing van omzetbelasting is hier te lande door de belastingautoriteiten reeds veel aandacht besteed. Het beste middel hiertegen zou eigenlijk zijn, dat het gehele cascadesstelsel weer werd verlaten, en dat bij alle bedrijven, ongeacht of zij al dan niet geïntegreerd zijn, op dezelfde hoogte in de bedrijfskolom één maal omzetbelasting wordt geheven. Het bedrijfsleven is hiervan inderdaad voorstander. De Regering is echter op praktische gronden hiertegen. Bij de huidige zeer aanzienlijke opbrengst van de omzetbelasting zou nl. in die ene aangewezen fase van de bedrijfskolom het heffingspercentage zeer hoog moeten zijn (naar schatting ca 15), hetgeen onwenselijk wordt geacht in verband met afwentelingsmoeilijkheden en de groter verleiding tot fraude.

Eén van de middelen tegen verstoring der concurrentieverhoudingen is de zgn. integratieheffing. Binnen geïntegreerde bedrijven wordt dan een kunstmatige scheiding gemaakt en omzetbelasting geheven, ofschoon dus in feite geen levering plaatsvindt. Op deze wijze wordt een dergelijk bedrijf dus op gelijke voet met zijn niet-geïntegreerde concurrenten behandeld. Omgekeerd wordt deze heffing ook wel achterwege gelaten, maar aan de niet-geïntegreerde bedrijven een extra integratievrijstelling gegeven.

Ten aanzien van dit punt wordt nu een maatregel voorgesteld, die zowel van praktische als van principiële betekenis is. Volgens het wetsontwerp zullen nl. deze integratieheffingen worden beperkt tot die bedrijfstakken, waarin door ongelijke werking van de omzetbelasting, de concurrentieverhoudingen op extreme wijze worden verstoord. Deze bedrijfstakken worden door de wet met name genoemd. Voor het overige komen integratieheffingen en -vrijstellingen dus te vervallen.

Ook deze regeling moet worden gezien als een uitwerking van de principiële gedachten, die aan dit wets-

ontwerp ten grondslag liggen. Bij alle belastingen, ook bij de omzetbelasting, vormen eenvoud en rechtvaardigheid de Scylla en Charibdis, waartussen de wetgever moet varen. Tot dusverre heeft bij de fiscus het accent vooral gelegen op vrij geperfectioneerde regelingen, waarbij met allerlei belangen rekening werd gehouden. Met deze lijn wordt thans gebroken. Bewust wordt een ruwer regeling aanvaard, teneinde met eenvoudiger bepalingen te kunnen volstaan. De Regering is niet blind voor de moeilijkheden die hierdoor voor verschillende niet-geïntegreerde bedrijven zullen kunnen rijzen. Zij vertrouwt er echter op, dat het in het economisch leven zo noodzakelijke aanpassingsproces ook in deze zijn werking zal doen gelden.

In het bovenstaande zijn slechts enkele hoofdpunten van de zojuist ingediende Memorie van Antwoord en Nota van Wijzigingen aangestipt. Verscheidene andere voorgestelde wijzigingen zijn consequenties van dezelfde hoofdgedachten: bijv. het gelijkschakelen van de waarde-bepaling bij invoer voor de omzetbelasting en voor de invoerrechten; het afschaffen van uitzonderingspercentages voor bepaalde leveringen. Voorts is aan bepaalde wensen tegemoet gekomen, o.a. door het vrijstellen van omzetbelasting op randgebieden (sociale en culturele instellingen), terwijl binnenkort ook de weeldetabel enigszins zal worden veranderd.

Evenmin is hier ingegaan op de wijze, waarop compensatie is gezocht voor de voorgestelde belastingverlichtingen, welke de Schatkist in totaal ca f 44 mln per jaar zullen kosten. Deze verzwaren bestaan vnl. uit een verhoging van de omzetbelasting bij invoer, waardoor eensdeels een discriminatie ten nadele van de binnenlandse producten wordt opgeheven en anderdeels het heffingspercentage voor bepaalde metalen met het algemene percentage wordt gelijk gemaakt.

Ook zonder verder in te gaan op details moge uit het bovenstaande zijn gebleken, dat de technische herziening van de omzetbelasting is aangegrepen om enkele belangrijke principiële en praktische wijzigingen voor te stellen. Met belangstelling mag worden afgewacht, of de Staten Generaal zich straks met deze voorstellen zullen verenigen.

Rotterdam.

J. C. BREZET.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Hoewel zulks nog niet in groter omzetten of hoger disconto's tot uiting kwam, was er op de geldmarkt de afgelopen week enige neiging tot afstoting van papier te constateren. Dit hield vooral verband met het feit, dat per 22 Maart a.s. de verplichting tot het aanhouden van bepaalde kaspercentages door de banken in werking zal treden. Voornamelijk doordat er voortdurend papier afloopt, terwijl anderzijds de Agent (sinds 18 Januari jl.) geen schatkistpapier meer afgeeft, namen de saldi van banken bij de circulatiebank de laatste week weer toe. Toch is de omvang dezer saldi (per 8 Maart f 186 mln, tegen op 1 Maart f 141 mln en op 22 Februari f 317 mln) naar alle waarschijnlijkheid niet zodanig, dat alle instellingen reeds nu over voldoende liquide middelen beschikken voor deze verplichte kasreserves.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt vond gedurende de verslagweek een aanzienlijk koersherstel plaats, waardoor de koersdaling der vorige drie weken grotendeels werd ingehaald. Het ongunstig effect van groter twijfel aan de kans op een bijstempeling van aandelen Philips werd later in de week volkomen overschaduwed door het officiële bericht, dat voor aandelen Koninklijke nu werkelijk notering te New York is aangevraagd. Verwacht wordt dat de aankopen voor buitenlandse rekening in dit fonds, die nu soms reeds tonnen per dag bedragen, nog verder zullen toenemen en tevens, dat de onderneming voortaan een vrijgevinger uitdelingspolitiek zal moeten voeren.

Het steeds groeiende overschot aan risicodragend kapitaal hier te lande, als gevolg van buitenlandse aankopen, geeft de laatste tijd aanleiding tot een opleving van de emissie-activiteit. De Nederlandse Middenstandsbank gaat thans f 0,86 mln aandelen à 105 pCt, de Kon. Delftsch-Aardewerkfabriek „De Porceleyne Fles”, die tevens voor haar aandelen beursnotering heeft aangevraagd, f 0,5 mln aandelen à 100 pCt emitteren.

Op de obligatiemarkt was de stemming vrij vast. In een interview met „De Zakenwereld” wees de Minister van Financiën op een meevallende ontwikkeling van het kasbudget van het Rijk, waardoor dit jaar waarschijnlijk nog voor ten hoogste f 450 mln door de Staat op lange termijn zal moeten worden geleend.

Wat de ontwikkeling op langer termijn van de markt voor niet-risicodragend kapitaal betreft, is het jongste voorstel van de S.-E.R. over een in te stellen bodempensioen voor het gehele Nederlandse volk waarschijnlijk niet van belang ontbloeit. Indien deze voorstellen zouden worden verwezenlijkt, zou daarmee voor het eerst het omslagstelsel op grote schaal op pensioengebied toepassing vinden. Mocht deze gedachte verder veld winnen, dan zou daarmee een verdere accumulatie van de naar belegging zoekende niet-risicodragende kapitalen kunnen worden geremd.

Aand. indexcijfers.	5 Maart 1954	12 Maart 1954
Algemeen	171,9	177,1
Industrie	240,9	248,3
Scheepvaart	171,3	179,6
Banken	146,6	148,1
Indon. aand.	60,8	62,0

Aandelen.		
A.K.U.	186%	196%
Philips	231½	236
Unilever	244%	261%
H.A.L.	146	149½ exd.
Amsterd. Rubber	123%	128½
H.V.A.	115½	123
Kon. Petroleum	395	415½

Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	77%	77%
3-3½ pCt 1947	97½/16	98½
3 pCt Invest. cert.	98%	99%
3½ pCt 1951	100½	100½/16
3 pCt Dollarlening	93%	93%

Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	100%	100% ^{3/16}
3½ pCt Bataafsche Petr.	101%	102%
3½ pCt Philips 1948	101%	101½
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	97%	97

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

INTERIM-PRIJSINDEXCIJFERS VAN HET GEZINSVERBRUIK IN NEDERLAND ^{1) 2)}
1949 = 100

Aard der gezinsuitgaven	Wegingsfactor (pCt van totale gezinsuitgaven in 1949)	15 Aug. 1953	15 Sept. 1953	15 Oct. 1953	15 Nov. 1953	15 Dec. 1953	15 Jan. 1954 ³⁾
I Voeding, w.o.: brood, gebak, meel	37,7	123	126	125	124	122	124
aardappelen, groenten, fruit suiker en kolonia- le waren, dran- ken	8,0	123	124	124	123	124	124
vlees, vleeswaren, vis	6,8	113	128	118	111	108	115
olien en vetten .. zuivelproducten, excl. roomboter	6,5	125	125	125	125	126	128
vis	4,6	151	152	151	150	149	151
Woning, w.o.: huur, water, onder- houd woning huur afzonderlijk verwarming en verlichting .. woninginrichting en huisraad ..	3,8	111	113	114	114	114	114
excl. roomboter	8,0	119	120	121	123	118	118
Roken	2,3	115	115	115	115	115	115
IV Kleding en schoeisel, w.o.: kleding	21,0	122	123	123	123	123	133
schoeisel	9,2	115	115	115	115	115	139
Hygiënische en medische zorg, w.o.:	8,4	115	115	115	115	115	140
reiniging	5,1	141	144	144	144	144	141
persoonlijke en gezondheidszorg	6,7	117	118	118	117	117	119
ontwikkeling en ontspanning, w.o.:	13,3	113	114	114	114	114	114
ontwikkeling, ontspanning, verenigingen .. verkeer	10,6	112	112	113	113	112	113
Verzekeringen en belastingen	2,7	120	120	120	121	121	120
Totaal	3,4	108	109	109	109	109	113
Totaal (excl. belastingen)	1,6	104	104	104	104	104	105
	1,8	112	113	113	113	113	121
	10,1	118	118	118	118	118	120
	7,6	116	116	116	116	116	119
	2,5	124	124	124	124	124	124
	12,2	118	118	118	118	118	118

¹⁾ Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ Volgens huishoudrekeningen over 1949 van geschoolde arbeiders, voorlieden, lagere kantoorbedienden en ambtenaren, met in 1949 een bruto-weekloon van f 50 tot f 60, een gemiddelde gezinsgrootte van vier en wonende in de middelgrote en kleine gemeenten van ons land.

³⁾ Voorlopige cijfers.

BANK INDONESIA

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, munt- materiaal, goud en deviezen- certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
27 Jan. 1954	1.552.802	577.290	203.377	447.024	1.712.080
3 Febr. 1954	1.552.802	546.247	248.065	451.241	1.767.389
10 Febr. 1954	1.357.144	556.522	432.428	450.292	1.890.221
17 Febr. 1954	1.357.144	529.242	1.865.567	506.466	3.838.000
24 Febr. 1954	1.357.618	519.825	1.893.323	521.749	3.838.000
3 Mrt 1954	1.357.618	524.781	1.911.040	442.161	3.838.000

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		Van andere
			v/d Reg.	v/d Rep. Indon.	
			Bijzondere rekening inzake de E.C.A. hulp		
27 Jan. 1954	5.030.159	1.180.160		494.868	1.428.822
3 Febr. 1954	5.017.261	1.155.177		494.868	1.547.977
10 Febr. 1954	5.113.495	1.177.436		494.868	1.543.904
17 Febr. 1954	5.131.358	1.232.071		494.868	1.441.674
24 Febr. 1954	5.121.484	1.259.830		494.868	1.426.450
3 Mrt 1954	5.057.063	1.287.225		494.868	1.443.485

Muntbiljettencirculatie per 27 Jan. Rp. 402.395.667,—
Muntbiljettencirculatie per 3 Febr. Rp. 404.921.009,25
Muntbiljettencirculatie per 10 Febr. Rp. 405.630.268,75
Muntbiljettencirculatie per 17 Febr. Rp. 406.442.291,75
Muntbiljettencirculatie per 24 Febr. Rp. 404.625.037,75
Muntbiljettencirculatie per 3 Mrt Rp. 405.926.096,25

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN
IN NEDERLAND 1) 2)

1948 = 100	1950	1951	1952	31 Oct. 1953	30 Nov. 1953	31 Dec. 1953
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	122	142	141	128	131	132
dierlijke	103	105	119	113	115	114
totaal	112	122	129	120	122	122
Grondstoffen voor:						
houtwaren	115	172	157	145	146	146
chem. producten	115	145	141	118	119	118
textielwaren	154	193	149	139	139	139
leer en leerwaren	152	194	127	134	133	132
metaalwaren	112	182	179	136	135	133
papier 3)	89	225	149	108	109	109
hulpstoffen	129	157	177	180	179	179
totaal	128	171	166	154	153	153
Afgewerkte prod.:						
glas, aardewerk, enz.	107	125	131	150	151	153
houtwaren	100	110	111	103	103	104
chem. producten	110	137	132	120	120	120
textielwaren	136	166	138	135	136	135
leer- en rubberwa- ren	123	160	137	134	134	134
papierwaren	107	182	153	132	133	135
metaalwaren	116	147	148	138	138	138
gefabriceerde voed. en genotmiddel. overige producten	113	131	134	131	131	132
totaal	116	143	135	132	132	132
Algemeen indexcijfer	117	143	140	133	134	134

1) Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

2) De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

3) In de reeks „grondstoffen voor papier” is papierhout vervangen door houtslip; de cijfers over 1950 hebben resp. betrekking op de maanden September en Juni.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND 1)

(waarde in miljoenen guldens)

Januari

Jaar	Invoer	Uitvoer	Invoersaldo	Dekkings- percentage
1938	119	82	37	69
1948	378	140	238	37
1949	464	318	146	69
1950	581	396	185	68
1951	791	524	267	66
1952	800	746	54	93
1953	747	708	39	95
1954	840	758	82	90

1) Bron: C.B.S.

Abonneer U op de E.-P.B.

1954 HANNOVER

verwacht U

25 APRIL - 4 MEI

DEUTSCHE INDUSTRIE MESSE

3 belangrijke internationale evenementen:

- **TECHNISCHE MESSE**
Machines, apparaten en technische uitrustingen.
- **MUSTERMESSE**
Gebruiks- en verbruiksartikelen.
- **BEHÄLTER AUSSTELLUNG**
Moderne transportmethoden: Containers

Toegangskarten en nadere inlichtingen:
Nederlandse Kamer van Koophandel voor Duitsland, Jan van Nassastraat 3, 's-Gravenhage.
Telefoon 77 78 72 (3 lijnen).

Bij bestelling van een of meer Messeausweise wordt zolang de voorraad strekt gratis een voorlopige catalogus verstrekt.
In Nederland gekochte Messeausweise geven belangrijke korting op de treinkosten.

Vereinigde Technische Messe und Mustermesse

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman, A. M. de Jong, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W. Lambers, Prof. J. Tinbergen, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries, Prof. J. Zijlstra.

Abonnementenprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Hebt U reeds kennis gemaakt met het interessante maandblad.

VERLADEN

tijdschrift op het gebied van het intern transport en van de expeditie?

Het juist ter perse zijnde Maart-nummer bevat o.m. artikelen over:

Centralisatie in het expeditiewerk - Centrale bodehuizen - Symbol.
merktekens voor gevaarlijke goederen - Toepassingen van de in-
dustrietrekker - Alto-hefwagens - Vervoer door de lucht - Diverse
toepassingen van steek-, plateau en trek wagens.

Abonnementenprijs per jaar, inclusief „Bedrijfsvervoer” f 25,— (E.V.O.-
leden f 20,—), exclusief dit weekblad f 15,— per jaar.

Vraagt gratis proefnummer.

Administratie „Verladen”, Postbus 42, Schiedam.

**Voor vacerende functies
en beschikbare krachten**

op hoog niveau, zijn de
advertentiekolommen van
„Economisch-Statistische
Berichten” het aangewezen
medium;

1e) Omdat Uw annonce onder
de aandacht komt van stafper-
soneel in de grote bedrijven.

2e) Deze wordt gelezen door
diegenen, die de zakelijk belang-
rijke beslissingen nemen, of
daarbij van grote invloed zijn